



Üniversite Öğrencilerinin Kişisel Verilerin Korunması ve Unutulma Hakkı Farkındalıkları: Bilgi ve Belge Yönetimi, Gazetecilik ve Hukuk Bölümleri Üzerine Bir Araştırma

Awareness of University Students on the Protection of Personal Data and the Right to Be Forgotten: A Study on Information and Document Management, Journalism and Law Departments

Yasin ŞEŞEN, Elif ŞEŞEN

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Şeşen, Y. ve Şeşen, E. (2025). Üniversite öğrencilerinin kişisel verilerin korunması ve unutulma hakkı farkındalıkları: Bilgi ve Belge Yönetimi, Gazetecilik ve Hukuk bölümleri üzerine bir araştırma. *Bilgi Dünyası*, 26(1), 255-286. doi: 10.15612/BD.2025.775

Makale türü / Paper type: Araştırma Makalesi / Research Article

DOI: 10.15612/BD.2025.775

Geliş Tarihi / Received: 04.10.2024

Kabul Tarihi / Accepted: 20.05.2025

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 30.06.2025

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenişehir, Ankara, Türkiye.

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <https://bd.org.tr>

Üniversite Öğrencilerinin Kişisel Verilerin Korunması ve Unutulma Hakkı Farkındalıkları: Bilgi ve Belge Yönetimi, Gazetecilik ve Hukuk Bölümleri Üzerine Bir Araştırma

Yasin ŞEŞEN* , Elif ŞEŞEN** 

Öz

Kişisel veri, bireyler tarafından veya bireyler için üretilen verilerin toplamıdır. AB Veri Koruma Tüzüğü'nün' 2. maddesinde tanımlanmış haliyle kişisel veri, belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade etmektedir. Bu çalışmanın amacı, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi ile Ankara Üniversitesi'nde Bilgi ve Belge Yönetimi, Gazetecilik ve Hukuk bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin kişisel verilerin korunması ve unutulma hakkına ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerini analiz etmektir. Çalışmada, ders içerikleri kapsamında konu ile yakından ilgili başlıklar bulunan lisans düzeyindeki bölümler seçilmiş olup, üç bölümdeki her sınıftan birer öğrenci olmak üzere toplam 12 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada toplanan veriler içerik analizi ile desteklenen tematik analize tabi tutulmuş ve elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır. Analiz sonucunda kişisel veri, içerik yönetimi, farkındalık, eğitim ve bilgi düzeyi olmak üzere 5 tema öne çıkmıştır. Çalışma sonuçları, genel olarak katılımcıların kişisel verilerin korunması konusunda bilgi sahibi olmakla birlikte bunu davranışlarına yansıtmadıklarını göstermektedir. Katılımcı öğrencilerin çoğunluğu unutulma hakkı kavramını daha önce duyduklarını ancak bu kavrama ilişkin bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmiştir. Bu çalışmanın sonuçları, genel olarak bilgi ve belge yönetimi alanına ve unutulma hakkı ile kişisel verilerin korunması literatürüne önemli bir katkı sağlamaktadır.

Anahtar sözcükler: *Kişisel verilerin korunması, veri güvenliği, unutulma hakkı, bilgi güvenliği farkındalığı, üniversite öğrencileri.*

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>

* Dr. Öğr. Gör., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde/Türkiye, ysesen11@gmail.com

** Prof. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde/Türkiye, elifsesen@gmail.com

Awareness of University Students on the Protection of Personal Data and the Right to Be Forgotten: A Study on Information and Document Management, Journalism and Law Departments

Yasin ŞEŞEN* , Elif ŞEŞEN** 

Abstract

Personal data is the sum of the data produced by or for individuals. As defined in Article 2 of the EU General Data Protection Regulation¹, personal data refers to any information relating to an identified or identifiable natural person. The aim of this study is to analyze the knowledge and awareness levels of students studying at the Information and Document Management, Journalism and Law departments of Niğde Ömer Halisdemir University and Ankara University regarding the protection of personal data and the right to be forgotten. In the study, undergraduate-level departments with closely related topics were selected within the scope of the course content, and semi-structured interviews were conducted with a total of 12 students, one student from each class in three departments. The data collected in the study were subjected to thematic analysis supported by content analysis and the results obtained were interpreted. As a result of the analysis, 5 themes came to the fore: personal data, content management, awareness, education and knowledge level. The results of the study show that, in general, the participants have knowledge about the protection of personal data, but they do not reflect this in their behavior. The majority of the participating students stated that they had heard the concept of the right to be forgotten before, but did not have knowledge about this concept. The results of this study make an important contribution to the field of information and document management in general and to the literature on the right to be forgotten and the protection of personal data.

Keywords: Protection of personal data, data security, right to be forgotten, awareness of information security, university students.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>

* Dr. Lecturer, Niğde Ömer Halisdemir University, Niğde/Turkey, ysesen11@gmail.com

** Prof. Dr. Niğde Ömer Halisdemir University, Niğde/Turkey, elifsesen@gmail.com

Giriş

Hatırlamak bir tür buluşmadır, unutmak ise bir tür özgürlük.

Halil Cibran

Günümüzde bireyler giderek daha fazla oranda kişisel verilerini çevrimiçi ortamlarda başka kişiler, şirketler ya da kurumlar ile paylaşmayı tercih etmekte ve/veya zorunda kalmaktadır. Teknolojideki ilerlemeler, verilerin paylaşılmasını ve birbirine bağlanmasını mümkün kılmış ve bunun sonucunda kim oldukları bilinmeyen büyük bir grup insan kişisel bilgilere sınırsız yakın erişebilir duruma gelmiştir. Hangi verilerin toplandığının bilinmemesinin yanı sıra giderek artan miktarda kişisel verinin belirsiz bir süre boyunca dijital ortamlarda saklanması ve bu verilerin birbiriyle bağlantılı olması, bireyin kendi verileri üzerindeki kontrolünü kaybetmesine yol açabilmektedir. Bireyler görüş, tercih ve düşüncelerini çevrimiçi olarak özgürce paylaştıklarında ilk bakışta bu içerik üzerinde kontrolleri varmış gibi görünmektedir ancak kopyalanan, yeniden paylaşılan ya da değiştirilen versiyonları için bunu söylemek ise oldukça güçtür.

Dünyanın dört bir yanındaki insanlar, internetin asla unutmadığı, kendisi ile ilgili her mesajın, fotoğrafın ya da videonun dijital ortamda sonsuza kadar kaydedildiği bir dünyada yaşamının zorluklarıyla baş etmeye çalışmaktadır (Rosen, 2012, s. 89). Dijital çağda hatırlama ile unutma arasındaki dengenin değiştiğine dikkati çeken Peschke (2015, s. 152) çevrimiçi dijital arşivlerin dünya çapında her zaman ücretsiz erişime açık olmasının, mahremiyet hakkı ile bağlantılı olarak kişisel verilerin korunması konusunu daha fazla gündeme getirdiğini ifade etmektedir. İnternet, devasa bir veri ve hafıza kaynağı haline gelmiş olup bu durum bilgi, mahremiyet ve kişisel veriye dair algıyı da kökten değiştirmektedir (Kwak vd., 2022, s. 32). Aslında bilgiye erişim, arşivleme ve mahremiyet arasında denge kurma ihtiyacı internetin gelişmesinden önce de bulunmaktaydı ancak teknolojinin ilerlemesi sayesinde artan bilginin yayılma hızı ve kolaylığı, bu dengeyi zamanın ruhuna uygun olarak yeniden değerlendirmeyi zorunlu kılmaktadır. Teknoloji, bilgiye erişim araçları gibi bilgi yönetimi yollarını da değiştirmektedir. Dijital ortamlardaki her tür bilginin her zaman her yerde parmaklarımızın ucunda olmasının bir armağan mı yoksa ceza mı olduğu üzerinde daha derin bir şekilde düşünülme ihtiyacı bulunmaktadır.

Kişisel veriler, genel olarak bireyin aile bilgisi, ırkı, etnik kökeni, ten rengi, siyasi görüşü, dijital bilgileri, biyometrik veriler gibi her türlü verileridir (Uzun, 2021, s. 210). İnternetin ve internet hızının gelişmesi, kullanıcı sayısının aşırı artması, akıllı cep telefonları ve tabletlerin yaygınlaşması ile sosyal medyanın daha fazla insanın hayatına adapte olması, kişisel verilerin korunmasını oldukça zorlaştırmıştır. Teknolojik gelişmeler, kişisel verilerin korunması konusunun yeniden düşünülmesini ve bu konuda çağın koşullarına uygun yeni kavramlar, araçlar, yasalar ve uygulamaların geliştirilmesini gerektirmektedir. Tüm bunların ortaya çıkardığı kavramlardan biri de Unutulma Hakkıdır.

Veri sahibinin, veri denetleyicisinden kendisi hakkındaki kişisel verileri silmesini isteme hakkı olarak tanımlanabilecek unutulma hakkı, teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni bir haktır (Wang vd., 2023, s. 5). Bir kişinin kişisel bilgiler içeren çevrimiçi bir içeriği silip-silemeyeceği konusundaki tartışmalardan kaynaklanan unutulma hakkı, bireylerin kendi geleceğini ve bilgilerini belirleyebilme hakkına dayanmaktadır. Savunanlar kadar, eleştirenlerin de olduğu unutulma hakkına karşı öne sürülen en önemli argümanlardan biri, ifade özgürlüğünü kısıtlayıp gizli bir sansür biçimi oluşturabileceğidir. Kişilerin kişisel verilerini istedikleri zaman kaldırmalarına izin verilmesi halinde, hatırlanmasında kamu yararı olan önemli bilgilere erişilemez ve bu da gerçeğin eksik veya yanlış temsil edilmesine yol açabilir. Bir başka deyişle unutulma hakkının uygulanması, ifade özgürlüğü ve bilgiye erişim gibi diğer temel haklarla çelişebilir (Ausloos, 2012, s. 146).

Unutulma hakkının, sıradan insanlara düşüncelerini açıklamaları için ucuz ve ulaşılabilir önemli bir ifade aracı olan internetteki ifade özgürlüğünü kısıtlayabileceğini öne sürenler; bu duruma kanıt olarak BBC ve The Telegraph gibi medya kuruluşlarının çeşitli haberlerinin unutulma hakkı talepleri nedeniyle arama sonuçlarından kaldırılmasını göstermektedirler (Rosen, 2012, s. 90). Bu noktada kamunun çıkarı ile bireyin çıkarı karşı karşıya gelmektedir. Bir tarafta demokratik bir toplumun temel öğelerinden biri olan düşüncenin açıklanması ve haber alma hakkı, diğer tarafta ise temel kişilik haklarından biri olan mahremiyet hakkı bulunmaktadır. Ancak bu haklar arasında dengenin sağlanması oldukça zordur (Ocak, 2018, s. 509). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarına bakıldığında basın ilk ve başta gelen görevi kamuyu bilgilendirmek olarak kabul edilmektedir. Ayrıca daha önce bildirilmiş haberlerin arşivini tutma da basının görevleri arasında sayılmaktadır (Acabey, 2013, s. 32). Unutulma hakkı ile ifade özgürlüğü arasındaki tartışmalı durumlar çoğu kez bu görev nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Çünkü unutulma hakkı ile bireyler dijital haber arşivlerinde yer alan kendileri ile ilgili geçmiş haber ya da bilgilerin kaldırılmasını ya da verilere erişiminin sınırlandırılmasını talep edebilmektedirler. Oysaki bu arşivler, özellikle kamunun kolayca erişebildiği ve genellikle ücretsiz oldukları için toplum, eğitim ve tarih araştırmaları açısından önemli birer kaynaktır (Bunn, 2015, s. 341).

Unutulma hakkı ile kamuya açık ve doğru bilgiye erişimin kısıtlanması riski bulunmakta olup; kişi için itibar zedeleyici olabilecek ancak araştırmacı, kütüphaneci ya da gazeteciler başta olmak üzere kamu için önemli olabilecek bilgiye erişimin engellenmesi çeşitli sorunlara yol açabilir. Örneğin, 2016 yılında Belçika'da bir gazetenin dijital arşivinde adını aratıp kendisi ile ilgili alkollü araç kullanırken trafik kazasına yol açtığına dair haberlere rastlayan bir kişi, bu haberlerin hâlâ erişilebilir olmasının mahremiyetin ihlali olduğunu iddia ederek dava açmıştır. Kişinin lehinde karar veren mahkeme, gazetenin davacının adını dijital arşivden silmesine ve haberlere artık isim arama yoluyla ulaşamamasına karar vermiştir. Bir haber bu şekilde unutulma hakkına dayalı olarak yayından ve arşivden kaldırıldığında mahiyeti gereği ifade özgürlüğünü

ve buna bağılı olarak basın özgürlüğünü kısıtlamış olmaktadır (Yenice Ceylan, 2021, s. 9). Unutulma hakkı, kamusal çıkarlar ile kişisel hakların sınırının net olarak çizilememesinden dolayı halkın haber alma hakkı açısından kamusal bir görev olarak görülen gazetecilik mesleği ile ilişkili tartışmalara yol açmaktadır (Özel vd., 2021, s. 11).

Unutulma hakkı ile yakından ilgili alanlar BBY, Gazetecilik ve Hukuktur. Bu hak, bilginin arşivlenmesi ve bilgiye erişim ile ilgili olduğundan bilgi merkezleri yani kütüphaneler ile ilgilidir. Çünkü kamunun bilgiye erişiminde önemli bir rol üstlenen kütüphaneler ve gazeteler, sıradan bireyler de dahil, herkesin kişisel bilgilerinin arşivlendiği birer bilgi deposu durumundadır (Henkoğlu, 2015, s. 12). Kütüphaneler günümüz toplumunu karakterize eden materyallerin kaydını tutarak gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaktadır. Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu (International Federation of Library Associations and Institutions-IFLA) Şubat 2016'da unutulma hakkının kütüphaneler ile ilişkisine dair temel bir çerçeve çizen bir bildiri yayınlamıştır. Bildiride öncelikle kütüphanelerin temel yükümlülüğünün bilgiye her zaman erişim sağlamak olduğunun altı çizilerek bilgi merkezi olarak kütüphanelerde ulusal güvenlik, ticari gizlilik veya kişisel mahremiyet nedeniyle orijinal belgelerin imha edilmesinin desteklenmeyeceği belirtilmektedir. Bununla birlikte yasadışı bir şekilde elde edilmiş, yanlış ya da hatalı bilgilerin kişinin itibar ya da güvenliğine zarar verebileceği durumlar ve çocuk suçları ile ilgili durumlara dair istisnalar da bahsedilmektedir (Wyber, 2018, s. 85).

Unutulma hakkı ulusal ve uluslararası belgeler açısından temel bir hak olarak düzenlenmemiş olmakla birlikte, teknolojik gelişmelere ayak uydurmaya çalışan hukuk alanı açısından da güncel ve tartışmalı bir konu durumundadır. Günümüzde hukuk, teknolojik gelişmelerden geçmişe nazaran daha fazla etkilenmekte ve hatta zaman zaman yasaların teknolojinin değişim hızına yetişemediği eleştirileri de yapılmaktadır. Zaman içerisinde ortaya çıkan ve/veya ortaya çıkacak olan teknolojik gelişmeler, hukuk alanını da doğrudan etkileyecektir. Hukukun, güncel gelişmelere göre tekrar şekillendirilmesi beraberinde insan yaşamının da daha kolay değerlendirilebilmesini sağlayacaktır.

Bilgi ve belge yönetimi, iletişim ve hukuk alanında çalışan uzmanlar, çevrimiçi gizliliğin ve kişisel verilerin korunmasında önemli rolü olan kişilerdir. Bilginin çok hızlı şekillerde yayılabilirdiği dijital bir dünyada, kullanıcıların korunması konusunda üstlerine önemli görevler düşmektedir. Bu nedenle, bilgi ve belge yönetimi, iletişim ve hukuk öğrencilerinin gelecekte önemli uzman personelleri olacaklarını düşünerek, kişisel verilerin korunması ve unutulma hakkı konusundaki farkındalıklarının belirlenmesi ve geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı; unutulma hakkı ile yakından bağlantılı alanlar olan bilgi ve belge yönetimi, gazetecilik ve hukuk lisans bölümleri öğrencilerinin konu ile ilgili düşüncelerini ve farkındalıklarını ortaya koyabilmektir. Eğitim aldıkları alanlar ve ders içerikleri dikkate alındığında bu bölümlerin

öğrencilerinin konu ile ilgili temel düzeyde de olsa bilgi sahibi olmaları beklenebilir. Belirlenen amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki soruya cevap aranmıştır:

Bilgi ve Belge Yönetimi, İletişim, Hukuk bölümlerinin öğrencilerinin kişisel verilerin korunması ve unutulma hakkı konusundaki bilgi farkındalığının düzeyi nedir ve nasıl geliştirilebilir?

Üniversiteler, öğrencilerine lisans düzeyinde bilgi ve beceri kazandırarak bireyleri mesleki ve akademik hayata hazırlayan kurumlardır. Bu bakımdan çalışma hayatından önceki son eğitim basamağı özelliğine sahip olan üniversiteler, öğrencileri gelecekte mesleklerini icra ederken karşılaşılabilecekleri tehditler ve riskler konusunda bilgilendirme sorumluluğu taşımaktadırlar. Bu bağlamda eğitim aldıkları alanlar göz önüne alındığında bilgi ve belge yönetimi, gazetecilik ve hukuk bölümü öğrencilerinin veri güvenliği ve unutulma hakkı ile ilgili farkındalık düzeylerinin anlaşılması ve artırılması büyük önem taşımaktadır. Zira gelecekte mesleki hayatlarında konu ile ilgili durumlarla karşılaşma ihtimalleri oldukça yüksektir.

Bu araştırmanın bilgilibilim literatüründe değerli ve özgün olmasının nedeni, bilgi ve belge yönetimi, gazetecilik ve hukuk bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin, kişisel verilerin korunması ve unutulma hakkı konusundaki bilgi birikimini ölçebilmesi ve karşılaştırılabilmesine olanak sağlayabilmesidir. Araştırmanın, ulusal ve uluslararası literatürde unutulma hakkı konusunda önemli bir boşluğu doldurabileceği ve gelecekte yapılabilecek diğer araştırmalara rehber olabileceği düşünülmektedir.

Literatür Değerlendirmesi

Kişisel Verilerin Korunması

Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi'nin 2. maddesine göre kişisel veri, "kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi" ifade etmektedir. Bir verinin kişisel veri sayılması için kişinin fiziksel, ekonomik, kültürel, sosyal veya psikolojik kimliğini ortaya koyan somut bir içerik taşıması veya kimlik, vergi, sigorta numarası gibi herhangi bir kayıtlı ilişkilendirilmesi gerekmektedir (Çakmut ve Doğan, 2019, s. 21). Günümüzde insanların gündelik yaşamlarının önemli bir kısmının çevrimiçi ortamlarda geçtiği göz önüne alındığında bireyleri ve onlara ait verileri birbirinden ayırmak artık pek mümkün değildir. Bu nedenle, kişinin kişisel verilerini belirlemek, kişinin sosyal medya hesabını kontrol etmekten daha fazlası anlamına gelmektedir (George, 2017, s. 908). Çağımızda kişisel veri, adeta kişinin varlığını ve yaşamını tanımlama tarzı ve yeteneğine dönüşmüş durumdadır.

Geçmişte arşivlere yalnızca fiilen ziyaret ederek erişilebilirken, arşivlerin bilgi teknolojileri sistemlerine taşınması ve arama motorlarının modern toplumdaki hayati rolü, kişisel verileri her yerden ve herkes için 7/24 erişilebilir hale getirmiştir (Bartolini ve Sıry, 2016, s. 220). Bilgi çağında, bilgi ve iletişim teknolojileri iletişim kurmak, bilgi paylaşmak, alışveriş yapmak, sağlık hizmetlerinden ve diğer e-hizmetlerden yararlanmak ön plana gelmiştir ve dijitalleşmeye bağlı olarak çevrimiçi ortamları kullanan bireylerin sayısı sürekli artmaktadır (Gültekin, 2024, s. 188; Gültekin ve Özel, 2023, s. 313). Bilgiye ulaşmanın en hızlı yolu olan internet, dünya çapındaki veri bankalarına erişerek verilere hızlı ve otomatik erişim sağlamaktadır. İnternet, birçok kişinin akademik ve özel verilerini depolayan bir tür kamusal veri tabanıdır. Dünya çapındaki yasal ve kurumsal sistemlere zorluklar ve problemleri beraberinde getiren internet ve dijital teknolojiler, bilgi güvenliği ve kişisel verilerin korunması açısından yeni risk ve tehditleri de bünyesinde barındırabilmektedirler (Martinez, 2019, s. 2). Özellikle bilişim teknolojisinde yaşanan hızlı değişimin etkisiyle, bilgi ve veri güvenliğinin sağlanması öncelikli bir duruma gelmiştir (Polat, 2023, s. 158).

Bilgi güvenliği oldukça kapsamlı ve karmaşık bir süreç yönetimini gerektirmektedir. Bilgi güvenliğinin sağlanması doğru planlama, stratejik yönetim ve ileriye dönük planlamaların bütünsel bir şekilde gerçekleşmesi ile yakından ilgilidir (Öztemiz ve Yılmaz, 2013, s. 94). Kişisel veriler genellikle kişinin kontrolü ve hatta bilgisi dışında toplanmaktadır. Bireylerin arama geçmişleri, konum verileri, gezinme alışkanlıkları, alışveriş tercihleri, okuma davranışları gibi pek çok şey hayal bile edilemeyecek amaç ve şekillerde kullanılabilir. Hatta insanların kişisel bilgilerinden yola çıkılarak birçok pazarlama stratejisi bile geliştirilmektedir. Bu açıdan üretilen bilgilerin dağıtımı ve bu bilgilere erişim konusunda bilgi güvenliğine önem verilmelidir (Anameriç, 2004, s. 183).

İnternet kullanıcısı bireyler sosyal medyadan bankacılığa, eğitimden ticarete, alışverişten haberleşmeye pek çok alandaki çeşitli kolaylıklardan ya da hizmetlerden faydalanabilmek için kişisel verilerini paylaşmak zorunda kalmaktadırlar. Ancak bazı durumlarda paylaşılan veriler, kötü amaçlı kişilerce ele geçirilebilmektedir. Ulusal ya da uluslararası ölçekte çeşitli örnekleri yaşanan veri güvenliği ihlalleri ile ilgili olarak sorunun büyüklüğü ve ciddiyeti yüksektir. Bu durum da internet kullanıcısı olan her yaştan bireyin kişisel verilerinin korunması konusundaki ilgi ve bilgi düzeylerinin daha yüksek olması gerektiğini göstermektedir.

Bireylerin kendilerinin ya da üçüncü kişilerin bilinçli ya da farkında olmadan dijital ortamlarda paylaştığı tüm bilgiler zaman içerisinde özgünlüğünü kaybedebilmekte ve anonimleşebilmektedir. “Bu bilgiler kişinin dijital ayak izine dönüşmekte olup bu bilgilere herkes tarafından kolayca ulaşılması, kişinin her türlü bilgisinin korunması ihtiyacını da beraberinde getirmektedir” (Turgut, 2021, s. 17).

Ancak özellikle yeni teknolojilerin etkisi düşünüldüğünde bireyler için kişisel verilerin yönetilmesi ve korunması her zaman kolay değildir (Burkell, 2016, s. 19). Kişisel bilgilerin ifşa edilmesi bazı durumlarda riskli bir davranıştır (Belanger ve Xu, 2015, s. 575) ve kişisel verilerin artan şekilde ifşa edilmesi dijital ortamlarda bireylerin temel endişelerinden biri durumuna gelmiştir. Mahremiyet algısının da değiştiği günümüz dünyasında bireyler normalde paylaşmayacakları özel ve kişisel verilerini kolayca dijital ortamlarda paylaşmaktadırlar (Hoven vd., 2016, s. 23). Bu durum kişisel verilerin elde edinim hızını olumsuz anlamda yükseltmektedir.

Dijital çağın başlangıcından önce bilgi gizliliği ve güvenliği daha çok ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü bağlamında tartışılmakta olan bir konu durumundaydı. Dijital çağda ise temel gizlilik hakkı, verilerin korunmasıyla bağlantılıdır. Bunun temel nedeni ise çevrimiçi medya arşivlerinin dünya çapında her zaman ve neredeyse sonsuza kadar ücretsiz erişime açık olmasıdır. Bu, insan hakları anlayışında bir değişim olduğunu da göstermektedir. Koruma konusunda başrol artık insanlar değil, verilerdir (Peschke, 2015, s. 155). Bu bakımdan kişisel verilerin dijital çağın hazinesi olarak kabul edilmesi de şartırtıcı değildir (Malgieri ve Custers, 2018, s. 293).

Temel hak ve özgürlüklerden biri olan kişisel ve özel verilerin korunması, bireylerin onur ve şahsiyetlerinin korunması ile kişiliğini özgürce ve serbestçe geliştirilebilmesine imkân sağlamayı amaçlamaktadır. Kişisel verilerin korunmasına yönelik ilk düzenlemeler 1970'li yıllarda yapılmış olup, Almanya, İsveç ve Fransa bu konuda öncülük eden ülkelerdir. Uluslararası düzeyde ise Avrupa Birliği'nin 95/46/EC Sayılı "Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Direktif (AB DP)" ilk örnek sayılabilir. 2016 yılında kabul edilip 2018 yılında yürürlüğe giren AB Genel Veri Koruma Yönetmeliği (General Data Protection Regulation-GDPR) ise veri gizliliğine ilişkin bugüne kadarki en kapsamlı ve gelişmiş düzenleyici çerçeveyi temsil etmektedir (Fabbrini ve Celeste, 2020) ve dünya genelinde giderek daha fazla kabul görmektedir. GDPR'nin 85. maddesinde kişisel verilerin işlenmesinde gazetecilik ile sanatsal veya edebi amaçlı olmak üzere iki muafiyetten bahsedilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde ise veri korumaya ilişkin yasalar Avrupa'ya kıyasla az olup kamusal fayda kişisel çıkarın önünde tutulmaktadır (Cohen, 2013, s. 1907; Newman, 2013, s. 17; Solove ve Hartzog, 2014, s. 589).

Türk hukukunda kişisel verilerin kullanılmasını doğrudan ilgilendiren mevzuat mevcut olup, "2010 yılında Anayasa'nın 1. maddesinin 3. fıkrasında yapılan değişiklikle kişisel verilerin korunmasına ilişkin bir düzenlemeye gidilmiştir" (Gürel, 2018, s. 56). Bu düzenlemeye göre herkes, kendisine ilişkin kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak, kişinin kendi kişisel verileri hakkında bilgilendirilmeyi isteme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini isteme, bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme hakkını da içerir. Konu ile ilgili en geniş ve önemli düzenleme, AB DP Direktifi'nden esinlenerek hazırlanmış ve 2016 yılında

yürürlüğe girmiş olan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'dur. Doğrudan veri korumaya ilişkin ilk yasa olan Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) ile bankacılık, sosyal medya ve internet üzerinden kullanılan iletişim araçları ile üyelik gerektiren her türlü internet sayfasında kullanıcı verilerinin kullanımına ilişkin düzenleme yapılmıştır (Yelkenci, 2023, s. 336).

KVKK1 Madde 4 "kişisel verilerin işlenmesine dair genel ilkeler", Madde 7 "kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi" ve Madde 11 ise "ilgili kişinin hakları" başlıklarına dair düzenlemeler içerir. Kişisel verinin "kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi" olarak tanımlandığı 6. maddesinde bu genel içeriğin yanı sıra ırk, etnik köken, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep veya diğer inanç, kılık ve kıyafet, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlık, cinsel hayata ilişkin kişisel verilerin yanı sıra mahkûmiyet durumu ile özel nitelikli genetik veriler de düzenlenmiştir. Kişisel verilerin ilgili kişinin açık rızası olmadan işlenmesinin önüne geçen kanun ile dijital ortamdaki kişisel verilerin korunması için önemli bir adım atılmıştır.

Kişisel verilerin çevrimiçi mahremiyet açısından ele alınması, ülkemizde henüz yeni bir konu olmakla birlikte, genellikle hukuksal açıdan ve sosyal medya mahremiyeti açısından ele alındığı ölçüde kişisel veri mahremiyetinin çevrimiçi boyutunun da zaman içerisinde geliştirilebileceği açıktır (Öz ve Kılıç, 2020, s. 211). Kişisel verilerin korunması konusundaki tüm bu gelişmeler zamanla unutulma hakkı ve silme hakkı gibi kavramların da gelişmesine yol açmıştır.

Unutulma Hakkı

Bireylerin kişisel verilerinin korunmasına ilişkin tehditlerin ve taleplerin artmasıyla birlikte çeşitli nedenlerle dijital ortamlarda daha önce paylaşılan kişisel verilerinin silinmesi konusu da daha yoğun şekilde tartışılmaya başlanmıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanım oranının hızlı artış göstermesi, dijital platformların daha güvenli mecralara dönüştürülmesi taleplerini de beraberinde getirmektedir (Rukancı ve Odabaş, 2004, s. 403).

Tüm bu taleplerin Unutulma Hakkı olarak adlandırılan bir hakka dönüşmesi zaman içerisinde söz konusu olmuştur. Bununla birlikte unutulma hakkının tanımı, kapsamı ya da ölçütleri üzerinde günümüzde bir uzlaşma olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Bu durum konu ile ilgili çalışmaların sayısındaki artışın temel nedenini oluşturduğu söylenebilir.

1 <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Unutulma hakkı², “kişisel verilerin kamuya açık belgelerde yer alması durumunda bile, bu verilerin izinsiz işlenmesine karşı iptal ve itiraz etme hakkı” (Castellano, 2012, s. 9) ya da “veri sahiplerine internetteki geçmişlerini kontrol etme hakkı verilmesi” (Rustad ve Kulevska, 2014, s. 364) olarak tanımlanabilir. Unutulma hakkı, bireyin geçmişte dijital ortamlara yüklenen bilgiler üzerinde denetim sahibi olma hakkını ifade etmektedir. Veri koruma çerçevesi bağlamında bu hak gerekçesini, bireylerin kişisel bilgileri üzerinde kontrole sahip olması gerektiği düşüncesinde bulmaktadır. “Dijital bellekte bulunan bireylere ait her türlü rahatsız edici özel içeriğin, yine bireylerin talebi üzerine, kaldırılması ya da silinmesi” (Gülener, 2012, s. 223) olarak unutulma hakkı, temel olarak bireyin dijital ortamlara yansımış ya da bu ortamlarda paylaşılmış, geçmişte yaşadığı bir durum ya da davranış nedeniyle bugün ya da gelecekte zarar görmesini önleme amacı taşır. Teknolojinin unutulmayı zorlaştırdığı modern dünyada oldukça gereklidir. Bella’ya (2020, s. 429) göre, unutulma hakkı insanların çevrimiçi itibarlarına veya sosyal statülerine yönelik haksız zararları gidermelerini sağlayabilir. Bu bakımdan unutulma hakkı, bireylerin dijital dünyada geçmişlerini ve geleceklerini özgürce şekillendirmek amacıyla kişisel verilerini özgürce kullanma veya kullanmama isteğinin doğal bir sonucu (Akgül, 2015, s. 23) ve bireyin kendi yaşamının gelişimini özerk bir şekilde belirleme gücüne sahip olmasıdır (Nohe, 2018, s. 1).

Bireylerin itibarının zedelenme riski bulunan durumlarda unutulma hakkı bir ihtiyaçtan ziyade gerekliliğe dönüşmektedir. Bu hakkın düzenli şekilde uygulanması, verileri çevrimiçi olarak bilgisi dışında kullanılan bir kullanıcının itibarına, kimliğine ve onuruna gelebilecek zararlara karşı koruma sağlayabilir. Doğurduğu sonuçlar itibarıyla, bu hak bireylerin internetin sınırsız hafızasına karşı korunması, yeni bir sayfa açabilmelerine imkân tanınması ya da ölçüsüz önyargılara karşı korunması olarak ifade edilebilir (Ocak, 2018, s. 511). Solove (2006, s. 493) “bu hakkın kişileri kayıtlı geçmişlerinin mahkûmu” olmaktan kurtardığını vurgulamaktadır. Bireyin, “belli bir zaman dilimindeki kişisel bilgileri üzerindeki hak sahipliğine ve özerkliğine” (Weber, 2011, s. 124) dayanan unutulma hakkı, temel veri koruma hakkının bir parçası olarak değerlendirilmekte olup veri sahibinin kendi verilerine ilişkin haklarının korunmasını güvence altına alır (Weber, 2015, s. 4). Unutulma hakkı kapsamında veri sahibi, kişisel bilgilerinin silinmesini, yok edilmesini veya belirli bir süre anonim hale getirilmesini talep edebilir (Koops, 2011, s. 234).

2 Her ne kadar birbirinin yerine kullanılsa da unutulma hakkı (right to be forgotten/right to oblivion) ile silme/silinme hakkını (right to erasure/right to delete) birbirinden ayıran görüşler bulunmaktadır. Bernal (2011, s. 10) “unutulma hakkı ile silme hakkı arasındaki ayrımı analiz ederken, silme hakkının günümüz toplumunda internetteki kişisel verileri incelerken kullanılabilecek kavramsal bir çözüm olarak değerlendirilmesini önermektedir. Silme hakkı, kişinin kendi geçmişini silmesine veya düzenlemesine izin vermeye dayanan doğrudan bir hakken; unutulma hakkı, kişinin kendisi hakkında tutulan verileri kontrol etmesine dayanan bir hak gibi görünmektedir”. Bununla birlikte 1995 tarihli AB Veri Koruma Direktifi’nin hakkı önerme biçimi, silme ve unutulma kavramlarını birleştirmektedir (Ambrose, 2013).

Hakkın temel vurgusunu kişisel verilerin belirli bir süre sonra silinmesi gereğinde bulan görüş olduğu gibi; insanların rehabilitasyon amaçlı yeni bir başlangıç yapabilmesi ihtiyacını vurgulayan görüşte bulunmaktadır. Bunun yanında ifade özgürlüğünü öne çıkaran görüşü de savunanlar bulunmaktadır. Sonuç olarak, unutulma hakkının kapsamına ilişkin olarak farklı yorumlar ortaya konulmuştur. Bilginin belli bir süre sonra silinmesine yönelik ilk hak anlayışı, bireylerin, kendileri hakkında bilgi sahibi olan diğer kişi ve kuruluşlardan bu bilgilerin silinmesini talep etme fırsatına sahip olması gerektiği fikrine dayanmaktadır. Bu hakkın ileri sürülmesi, bireylerin kendileri veri/bilgi yüklediklerinde ve ayrıca başka bir kişi, birey hakkında çevrimiçi bilgi yayınladığında ortaya çıkacaktır. Temiz bir sayfa açma hakkı da denilebilecek ikinci anlayış, insanların hayatının ve fikirlerinin değişebileceği ve dolayısıyla kişinin geçmişinin bugününe zarar vermesini önleme düşüncesine dayanmaktadır.

İfade özgürlüğünü öne çıkaran görüş ise otosansüre odaklanmaktadır. Buna göre kişinin fotoğrafları, siyasi beyanları, mali veya tıbbi kayıtları, e-postaları gibi pek çok verisinin dijital ortamda sürekli dolaşımında ve ulaşılabilir olması bazı durumlarda otosansüre yol açarak temel bir insan hakkı olan ifade özgürlüğünü de kısıtlamaktadır.

Unutulma hakkının dijital mecralarda gündeme gelmesi aslında 2012 yılında başlayan ve 2014 yılında sonuçlanan bir dava ile başlamıştır. Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın (ABAD) Google İspanya Kararı olarak da bilinen 13 Mayıs 2014 tarihli kararı, doğrudan unutulma hakkını kapsamıyorsa da hakkın varlığını kabul ederek genel bir ilke oluşturmuştur. Bu karar, aslında İspanyol vatandaşı olan Mario González Costeja'nın özel bir talebiyle ilgili bir durumdur. 1998 yılında mülküne borç nedeniyle el konulduğunda, yasal gereklilik uyarınca yayınlanan iki haciz bildirimi nedeniyle adı Google aramalarında belirgin bir şekilde yer almaktaydı. Costeja'nın talebi ise hem arama motorları hem de gazete arşivlerinden bu haberin kaldırılmasıydı. Sonunda mahkeme, Costeja'nın, bildirimlere bağlantı vermenin Google'ın 1995 AB Veri Koruma Direktifi kapsamında bir arama motoru olarak amaçlarıyla alakasız olduğu yönündeki iddiasını kabul etti ve bağlantıların kaldırılmasını istedi. Karara göre veri toplama amaçları açısından "yanlış, yetersiz, ilgisiz veya aşırı" olan kişisel bilgiler direktife uygun değildir, dolayısıyla veri sahibi bu tür bilgilerin silinmesini doğrudan talep edebilir.

ABAD'ın kararı, "unutulma hakkı" konusunda uluslararası bir tartışmayı tetiklemiştir. Kararın doğrudan bir sonucu olarak Google, kullanıcıların kişisel bilgilerinin bulunduğu bağlantının kaldırılmasını talep edebilecekleri bir çevrimiçi form sunmaya karar vermiş ve kararın sonuçlarını analiz etmek ve uygulanmasına ilişkin yönergeler sağlamak amacıyla bir Danışma Konseyi kurmuştur (Floridi, 2015, s. 86).

Mevzuatta veya yargısal uygulamalarda her zaman açıkça belirtilmese de unutulma hakkının esas ana hatları uzun zaman önce oluşmuştur. Fransız hukukunda bu hak, suçluları rehabilite etmenin bir yolu olarak sabıka kayıtlarının silinmesiyle bağlantılı

olarak geliştirilmiştir. Ancak günümüzde unutulma hakkı, sabıka kayıtları ve gazete, televizyon, sinema gibi kişilik haklarını tehdit edebilecek medya kaynakları yerine, daha çok arama motorları ve dijital arşivler üzerinden ele alınmaktadır. Unutulma hakkının dijital temelli tanımı, bireylerin internetteki yanıltıcı, utanç verici, ilgisiz kişisel bilgilerini silme hakkıyla ilgilidir. Tarihsel gelişimi ve ilgili içtihatlar göz önüne alındığında, unutulma hakkı, internet platformları dahil tüm medya araçlarından utanç verici veya kişinin unutulmasını istediği kişisel verilerin silinmesi, kısıtlanması, bağlantısının kesilmesi ve değiştirilmesi hakkını da içermektedir (Canyaş ve Canyaş, 2021, s. 181).

Unutulma hakkını fiili bir hak haline getiren ise AB Genel Veri Koruma Yönetmeliği (GDPR) olmuştur. Yönetmeliğin 17. maddesi Silme Hakkını (Unutulma Hakkı) koruma altına almış ve şunu ifade etmiştir: “Veri sahibi, kendisiyle ilgili kişisel verilerin gereksiz bir gecikme olmaksızın kontrolörden silinmesini talep etme hakkına sahiptir” ve “kontrolörün kişisel verileri aşırı gecikmeye mahal vermeden silme yükümlülüğü vardır.” Aynı hüküm, silme hakkının şu durumlarda geçerli olacağını açıklığa kavuşturmuştur: “(a) kişisel verilerin toplanma veya başka şekilde işlenme amaçlarıyla bağlantılı olarak artık gerekli olmaması, (b) veri sahibinin işleme faaliyetinin dayandığı rızayı geri çekmesi, (c) veri sahibinin işlemeye itiraz etmesi, (d) kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmiş olması.” GDPR tarafından uygulamaya konduğu şekliyle unutulma hakkı, kişisel veriler ve dolayısıyla dijital hatırlamanın yarattığı zorluklara yanıt vermek amacıyla eski verilerin silinmesini kolaylaştırmaya yönelik bir girişimdir (Politou vd., 2018, s. 1250). Buradaki şekliyle ABAD’ın Google İspanya kararında belirtilen ve aslında “listeden çıkarılma (delist) hakkını” düzenleyen haktan önemli ölçüde farklıdır çünkü bu karar, bilginin orijinal yayıncısını değil teknolojik aracıyı (arama motoru) hedef almaktadır (Bartolini ve Sıry, 2016, s. 221; Tirosh, 2017, s. 649). Bununla birlikte GDPR uyarınca tüm kuruluşlar, kişisel bilgi ve verileri bizzat toplamasalar bile, verilerin nasıl toplandığını kendileri belirledikleri takdirde veri sorumlusu konumundadır. Bu nedenle sosyal medya siteleri ve online alışveriş siteleri de sorumlu kabul edilmektedir (Sarkhel, 2021, s. 8).

Unutulma hakkı henüz Türk hukukuna tam ve doğrudan girmemiştir ancak yargı kararlarıyla uygulamaya konulmuş olup, bu konuda bilinen ilk karar Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından 2015 yılında verilmiştir (Karakaş, 2020, s. 264). Türk hukuku, unutulma hakkı çerçevesinde kişilik haklarına vurgu yapan AB yaklaşımına daha yakındır (Canyaş ve Canyaş, 2021, s. 182). Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nda unutulma hakkının kullanılmasını mümkün kılan genel düzenlemeler bulunmaktadır. Kişisel verilerin kanun hükümlerine uygun olarak işlenmesine rağmen işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması halinde, kişisel verilerin talep edilmesi halinde veri sorumlusu tarafından silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi de düzenlenmiştir. Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve

Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'da³ da internet ortamındaki veriler açısından içeriğin kaldırılması ve engellenmesine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.

Unutulma hakkı, büyük veri çağında bilgi erişimi ve kontrolüyle ilgili önemli bir konudur ancak aynı zamanda son derece tartışmalıdır. Bir yandan mahremiyet hakları açısından bir zafer olarak övülürken, diğer yandan da ifade özgürlüğünün engellenmesi olarak da eleştirilmektedir (Weber, 2015, s. 5). Modern teknoloji toplumunda değişen eğilimler ve kalıplar göz önünde bulundurularak yenilikçi bir nitelik kazanmıştır (Zhan ve Widen, 2017, s. 137). Özgür ve demokratik toplumun temel öğelerinden biri olan ifade özgürlüğü, fikir ve bilgi yayma özgürlüğünün yanı sıra bilgi edinme özgürlüğünü de içerir. Günümüzde bilgi edinmenin temel yolu olan medya açısından ifade özgürlüğünün yansıması ise basın özgürlüğüdür. İlgili vatandaşlar ve bilgili bir kamuoyunun inşası için zorunlu olan basın özgürlüğü, özellikle kamuyu ilgilendiren konuların haberleştirilmesi açısından vazgeçilmezdir. Medyanın kamuoyunu şekillendirmedeki rolü aynı zamanda eski (arşiv) haberlere erişim yoluyla da gerçekleşmektedir. Bu bakımdan tarihi kayıt niteliği taşıyan haber arşivleri kamusal meselelerde önemli bir bilgi kaynağıdır. Artık haber değeri taşımayan, güncelliğini ve hukuka uygunluk kriterlerini yitirmiş haberlerin internette yayınlanmaya devam edilmesinde kamu yararının olduğunu söylemek oldukça güçtür. Ancak hukuka uygun olarak yayınlanmış ve kamunun bilmesinde fayda bulunan gerçek bilgileri içeren haberlerin veya bunların içerdiği kişisel verilerin silinmesinin doğru olmayacağına dikkati çeken Kos (2019, s. 198) unutulma hakkının, bir kişinin medyada haber konusu olmak istememesi nedeniyle bir haberin silinmesine izin vermek anlamına gelmeyeceğini vurgulamaktadır. Bu noktada, yasal ya da toplumsal düzlemde verinin silinmediği ya da silinmemesi gereken durumların söz konusu olabileceği de belirtilmelidir.

Bernal (2011, s. 10-11) bireyin silme isteğine bakılmaksızın bilgilerin korunmasını gerektiren beş ana neden öne sürmektedir:

- "Arşivleme nedenleri: Gazete arşivlerinde olduğu gibi belirli olaylarla ilgili tarihsel kayıtların tutulması ve doğruluğunun sağlanması ihtiyacı vardır. Bu kategori, tarihi gerçeklerin yeniden yazılmasına engel olabileceği gibi halihazırda yayınlanmış olanların kamu malı olarak kabulünü de beraberinde getirmektedir.
- Ailevi nedenler: Verilerin saklanması bireyin çıkarıdır, ancak tıbbi verilerde olduğu gibi bazı durumlarda toplumun çıkarları bireyin iradesinin önüne geçebilir.
- Toplumsal nedenler: Sabıka kayıtlarında olduğu gibi bilginin korunması toplumun çıkarıdır.

3 <https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5651&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

- Güvenlik nedenleri: Ceza soruşturmalarının kayıtlarında olduğu gibi güvenlik nedeniyle verilerin korunması ihtiyacını içerir.
- İdari veya ekonomik nedenler: Vergi kayıtlarında olduğu gibi toplumsal ihtiyaçların karşılanması için gerekli olan kamusal ve ticari kayıtları içeren veri tabanları ve belgeleri içermektedir.”

Çalışmanın temel konusunu teşkil eden unutulma hakkının mahremiyet, kişilik hakları, basın özgürlüğü gibi çeşitli haklar ile ilişkilerini ele alan çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Elmalıcı'nın (2016) “Bilişim Çağının Ortaya Çıkardığı Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı” başlıklı çalışması unutulma hakkını mahremiyet hakkı ve kişisel verilerin korunması hakkının bir yansıması olarak görmekte ve çatışan haklar arasında hassas bir dengenin gözetilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ocak'ın (2018) “Hakları Dengelemek: Unutulma Hakkı İfade Özgürlüğüne Karşı” başlıklı çalışması unutulma hakkına yönelik eleştirileri ele almakta olup hakkın gelişiminden bahisle hukuk sistemlerine kişilik hakkı bağlamında dahil edilen bu hakkın internet ortamı söz konusu olduğunda geleneksel bir bakış açısıyla değerlendirilmemesi gerektiği ifade edilmektedir. Karakaş'ın (2020) “Dijital Geçmişin İnternet Erişiminden Kaldırılması Unutulma Hakkı ve Türk Hukukunda Görünümü” başlıklı çalışmasında kişisel verilerin korunması hakkının daha özel bir görünümü olarak unutulma hakkının kişisel veri ile bağlantısına değinilerek hukuki kapsamı ve sınırları ile uygulama sürecinin aşamaları anlatılarak genel olarak ulusal mevzuattaki durumu ile ilgili bilgi verilmiştir. Yenice Ceylan'ın (2021) “Unutulma Hakkının Basın Özgürlüğü Karşısındaki Konumu” başlıklı çalışması da bu hakkın Türk hukukundaki durumunu değerlendirmekte olup hakkın mahiyeti gereği ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğünü kısıtlayıcı etkide bulunabileceğine dikkat çekilmektedir.

Literatür taraması konunun daha çok hukuki bir çerçeveden ele alındığını göstermektedir. Her ne kadar bir hak olarak daha çok hukuk alanındaki çalışmalara konu olması anlaşılabilir olsa da günümüz internet ve yeni medya çağında pek çok kişisel ve kamusal alanı etkileme potansiyeli olan unutulma hakkının farklı açılardan da değerlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Özetle mahremiyetten ifade özgürlüğüne, kişiliğini özgürce geliştirmeden kişisel verilerin korunmasına çeşitli ve çelişen hakların kesişiminde bulunan unutulma hakkına dair bugünkü tartışmaların gelecekte de devam edeceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu çalışma, bu noktadan hareketle unutulma hakkına hem halihazırda internet kullanıcısı olarak hem de gelecekte meslek hayatlarında konu ile ilgili durumlarla daha sık karşılaşabilecek bilgi ve belge yönetimi, gazetecilik ve hukuk bölümleri öğrencilerinin görüşlerini tespit etme amacı taşımaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Kişisel verilerin korunması, arşivleme ve ifade özgürlüğü bağlamındaki çalışmalarda giderek daha fazla öne çıkan bir kavram haline gelen unutulma hakkına dair, bilgi ve belge yönetimi, gazetecilik ve hukuk olmak üzere konu ile ilişkili üç alanda; Ankara Üniversitesi ve Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi lisans öğrencilerinin bilgi ve farkındalık düzeylerini anlamaya yönelik bu çalışma nitel bir analize dayanmaktadır. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanan veriler içerik analizi ile desteklenen tematik analize tabi tutulmuş ve analiz sonuçları yorumlanmıştır.

Görüşme, sözlü iletişim yoluyla insanları ve onlarla ilişkili durumları anlamaya çalışan bir veri toplama tekniğidir (Gürbüz ve Şahin, 2018, s. 428). Görüşmenin temel amacı, araştırma konusunu katılımcıların perspektifinden ele almaktır. Görüşme tekniği kullanılarak “kişilerin davranışları ve eylemleri bağlamındaki nedenleri daha bütünsel ve net olarak anlamak mümkündür” (Seidman, 1991, s. 8). “Yarı yapılandırılmış görüşmede görüşmeci, önceden belirlenmiş konu veya alanlara bağlı kalarak hem önceden hazırlanmış soruları sorma hem de daha ayrıntılı bilgi almak için ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 7). Yarı yapılandırılmış görüşmelerde görüşme süreci, soru soran ve sorulanlar arasındaki diyalogun gidişatına bağlı olarak eklemeler-güncellemelere uğrayabilmektedir. Görüşme soruları literatür taraması sonucunda araştırmacılar tarafından hazırlanmış olup uygulama öncesinde farklı üniversitelerde görevli Doçent ve Doktor Öğretim Üyesi ünvanlı iki akademisyen ile bir hukukçunun görüşleri alınmıştır. Hukukçu ise kamu hukuku alanında yüksek lisans derecesine sahip olup bir hukuk firmasında görev yapmaktadır. Uzman görüşleri doğrultusunda “Dijital ortamlarda paylaştığınız içeriklerin kayıt edilip edilmediğini, dijital arşivlerde saklanıp saklanmadığını biliyor musunuz?” ve “Dijital ortamlarda paylaşım yaparken dikkat edilmesi gereken hususlara dair bir eğitimde hangi konuların olması faydalı olacaktır?” şeklindeki sorular eklenmiştir. Her bölümden birer 4. sınıf öğrencisine pilot uygulama yapılarak soruların anlaşılır olup olmadığı değerlendirilmiştir. Pilot uygulamaya katılan öğrencilerin hiçbiri unutulma hakkını daha önce duymadıklarını belirttikleri için görüşme formuna kavramın kendilerine neyi çağrıştırdığına dair bir soru eklenmiştir. Ders planındaki derslerin neredeyse tamamını almış oldukları için son sınıf öğrencileri pilot uygulama için tercih edilmiştir.

Çalışmada iki üniversitenin seçilen üç bölümündeki her sınıftan birer öğrenci olmak üzere toplam 12 kişi ile gönüllülük esasında görüşmeler yapılmıştır. Çalışmaya konu bölümlerdeki öğrenci sayıları sırayla bilgi ve belge yönetimi bölümünde 284 öğrenci, gazetecilik bölümünde 203 öğrenci ve hukuk bölümünde ise 445 öğrenci olmak üzere toplam 932 öğrencidir. Araştırmacının görüşme yaptığı kişilerden incelemekte olduğu konu ile ilgili bilgi toplamaya çalıştığı nitel araştırmalarda, kaç kişi ile görüşme yapılması gerektiği sorusuna net bir cevap vermek mümkün değildir. Sayı belirlenirken doyum noktası belirlenmeye çalışılır. Yeni bilgilerin ortaya çıkmamaya başladığı sayıya teorik

doyum noktası adı verilir (Altunışık, 2023, s. 148). Teorik doyum noktası için sabit bir sayı olmamakla beraber daha homojen örneklemelerde küçük sayılar yeterli olmaktadır. Guest vd. (2006) tarafından yapılan çalışmada 12. görüşmeden sonra, Griffin ve Hauser (1993) tarafından yapılan tüketici tercihlerine yönelik bir araştırmada ise 10. görüşmeden sonra doyum noktasına erişilmiştir. Crouch ve McKenzie (2006) ise örneklem sayısı 20'den küçük olan görüşmelerde araştırmacı ile katılımcının daha yakın etkileşime girebilmesinden dolayı daha kaliteli veri elde edilebildiğini öne sürmektedirler. Dolayısıyla konuya dair öncü çalışmalardan biri olan araştırmada katılımcı sayısının konuya dair fikir vermesi açısından yeterli sayılabileceği söylenebilir.

Katılımcılar, olasılığa dayanmayan "amaçlı örnekleme" yöntemiyle belirlenmiştir. Olasılığa dayanmayan örnekleme sürecinde katılımcıların seçimi daha çok araştırma için belirlenen niteliklere sahip olma ve katılım için hazır bulunma durumuna bağlı olarak yapılmaktadır (Altunışık, 2023, s. 150). Dolayısıyla, araştırma sorusuna anlamlı katkı sağlayabilecek kişilere ulaşılması önem arz etmektedir. Çalışma kapsamında, araştırma sorusuna bağlı olarak belirlenen bölümlerdeki öğrencilerden görüşme tarihlerinde sınıflarda ulaşılabilen ve görüşmeyi kabul edenler ile görüşülmüştür. Amaçlı örnekleme, belirli bir araştırma sorusuyla ilgili önceden belirlenmiş ölçütlere göre yapılan araştırmalar için kullanılır. Patton (2002, s. 9), "amaçlı olarak seçilen örneklemin belirlenmesinde, çalışılan konu hakkında daha fazla bilgi sağlayacak kişilerin seçilmesinin temel amaç olduğunu ve sayı konusunda esnek olunabileceğini" belirtmektedir. Çünkü temel amaç, çalışılan örneklemden elde edilen bilgileri, örneklemin temsil ettiği evrene genellemek değil, çalışılan kişilere benzeyen veya aynı özellikleri taşıyan kişilere genellemektir. Bununla birlikte amaçlı örnekleme gibi olasılıklı olmayan örneklemelerde unutulmaması gereken husus elde edilen verilerden genelleme yapılmasının doğru olmayacağıdır. Bu noktadan hareketle çalışmanın sonuçlarının evrene genellenmesi amaçlanmamıştır. Çalışma kapsamında tüm katılımcılara aynı sorular4 sorulmuş, ihtiyaç halinde açıklamalar yapılmıştır. Görüşmeler, 1-30 Nisan 2024 tarihleri arasında, yüz yüze ve katılımcılardan sözlü onam alınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin süresi 15-30 dakika arasında değişmektedir. Bulguların

- 4 1) Sizce neler kişisel veri olabilir? 2) Kişisel verilerinizin dijital ortamlarda yayınlanması ya da paylaşılması konusunda ne düşünüyorsunuz? 3) Dijital ortamlarda (sosyal medya, internet vb.) paylaşılan kişisel bilgiler üzerinde bireylerin kontrol sahibi olması gerektiğini düşünüyor musunuz? Bunu bir hak olarak tanımlar mısınız? 4) Dijital ortamlarda (sosyal medya, internet vb.) size ya da başkalarına ait bilgileri (ad-soyad, adres, yaş, okul vb.) paylaşıyor musunuz? 5) Kendinizin yüklediği çevrimiçi bir içeriğin değiştirilmesini ya da silinmesini hiç istediniz mi? Eğer yapabiliyorsanız değiştirme isteğinizin nedeni ne olurdu? 6) Sizin tarafınızdan yüklenmeyen çevrimiçi bir içeriğin değiştirilmesini ya da silinmesini hiç istediniz mi? Eğer yapabiliyorsanız değiştirme isteğinizin nedeni ne olurdu? 7) Dijital ortamlarda paylaştığınız içeriklerin kayıt edilip edilmediğini, dijital arşivlerde saklanıp saklanmadığını biliyor musunuz? 8) Dijital ortamlarda paylaşım yaparken gelecekteki kullanımlarının neler olabileceğini dikkate alıyor musunuz? 9) Dijital ortamlarda paylaştığınız içeriklerin gelecekte size ya da bir başkasına olumsuz bir etkisinin olabileceğini düşünüyor musunuz? Öyleyse nasıl bir olumsuzluk olabilir? 10) Dijital ortamlarda paylaşım yaparken dikkat edilmesi gereken hususlara dair bilginiz var mı? Bununla ilgili bir ders/egitim aldınız mı?11) Aldıysanız eğitimin/ dersin faydalı olduğunu düşünüyor musunuz? Hangi noktalara dikkat çekildi? 12) Almadıysanız almak ister misiniz? Bu eğitimde hangi konuların olması faydalı olacaktır? 13) Unutulma Hakkı'nı daha önce duydunuz mu? 14) Duydunuz ise ne olduğunu söyleyebilir misiniz? Duymadınız ise size neyi çağırıyor, ne ile ilgili olabilir?

sunumunda isimler gizli tutularak her görüşmeciye bir sayı atanmıştır. Görüşmecilere dair demografik veriler Tablo 1'de verilmiştir. Cinsiyet ve yaş çalışma kapsamında ele alınan birer değişken olmamakla birlikte dengeli bir dağılım yakalanmaya çalışılmıştır.

Tablo 1

Katılımcılara Dair Demografik Veriler

Görüşmeciler	Bölüm	Sınıf	Cinsiyet	Yaş
Görüşmeci 1	Bilgi ve Belge Yönetimi	1	Erkek	18
Görüşmeci 2	Bilgi ve Belge Yönetimi	2	Erkek	19
Görüşmeci 3	Bilgi ve Belge Yönetimi	3	Kadın	21
Görüşmeci 4	Bilgi ve Belge Yönetimi	4	Kadın	25
Görüşmeci 5	Gazetecilik	1	Erkek	32
Görüşmeci 6	Gazetecilik	2	Erkek	20
Görüşmeci 7	Gazetecilik	3	Kadın	20
Görüşmeci 8	Gazetecilik	4	Kadın	22
Görüşmeci 9	Hukuk	1	Erkek	19
Görüşmeci 10	Hukuk	2	Erkek	22
Görüşmeci 11	Hukuk	3	Kadın	28
Görüşmeci 12	Hukuk	4	Erkek	29

Görüşmeciler, eğitim aldıkları bölümlere ve sınıflarına göre sıralanıp, numaralandırılmışlardır.

Görüşmelerden elde edilen verilerin analizi için yapılan tematik analiz, iki araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. “Kodlama ve tema geliştirmeye odaklanan analitik bir prosedür” (Lyons ve Rohleder, 2014, s. 5) olarak tanımlanabilecek tematik analiz, “bir veri içindeki örüntüleri veya temaları tanımlamak, analiz etmek ve raporlamak için kullanılan nitel bir yöntemdir” (Braun ve Clarke, 2006, s. 82). Tematik analiz, bir görüşmenin veya görüşme setinin tamamına yayılan ortak noktaların aranması ve tanımlanmasını içerir (DeSantis ve Noel Ugarriza, 2000, s. 362) ve araştırmacının kavramlar arasındaki ilişkileri anlamasına olanak tanır.

Öğrencilerin unutulma hakkı ile ilgili kavramlar arasındaki ilişkileri nasıl kurduklarına odaklanan bu çalışmada veriler; hazırlık, organizasyon ve raporlama (Elo ve Kyngäs, 2008, s. 109) olmak üzere üç aşamada analiz edilmiştir. Hazırlık aşaması, analiz biriminin seçilmesini ve verilerin bir bütün olarak incelenmesini içerdiğinden genel içeriği anlamak için görüşme kayıtları dikkatle dinlenip notlar alınmıştır. Organizasyon aşaması, kodlama ve kategori oluşturmaya içerir. Bu adımda önce cevaplarda sıkça tekrarlanan kelimeler ve ifadeler belirlenerek kodlanmış ve daha sonra kategorize edilmiştir. Temaların belirlenebilmesi için kodlamadan elde edilen kategoriler, aralarındaki ilişkilere bağlı olarak daha genel bir başlığa ulaşacak şekilde gruplandırılmışlardır.

Araştırmacılar tarafından farklı başlıklar altında değerlendirilen ifadeler tekrar incelenmiş ve mutabakatla karara varılarak “kişisel veri”, “içerik yönetimi”, “farkındalık”, “eğitim” ve “bilgi düzeyi” olmak üzere beş tema üzerinde uzlaşmıştır.

Çalışmanın etik kurul kararı, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 09.08.2022 tarihinde 2022/09-02 sayılı Etik Kurul onayı ile alınmıştır. Bu çalışmanın katılımcıları iki üniversitenin unutulma hakkı ile bağlantılı üç bölümünün lisans düzeyindeki öğrencileridir. Öğrenciler eğitim alanlarının konu ile doğrudan ilgili olmasının yanı sıra yaşları itibarıyla internet ve sosyal medyayı en fazla kullanan kişiler olmaları dolayısıyla kişisel veri koruma konusunda daha yüksek risk grubunu oluşturdukları için tercih edilmişlerdir. Ancak zaman, maliyet, ulaşılabilirlik gibi zorluklardan dolayı sadece iki üniversite ile sınırlı tutulması araştırmanın en büyük kısıtını oluşturmaktadır. Bunun yanında her ne kadar literatür taraması sonucunda konu ile doğrudan bağlantılı bölümler seçilmeye çalışılmış olsa da ön lisans, lisans ya da lisansüstü düzeyde başka ilgili alanlar da bulunmaktadır. Bu nedenle araştırmanın sınırlılıklarının başında, örneklemi gelmektedir. Tematik analiz esas olarak tanımlayıcı bir yöntem olup mevcut durumu ortaya koymaktadır. Fakat mevcut durumun nedenleri hakkında fazla bilgi vermeyebilir. Öğrencilerin kişisel verilerin korunması ve unutulma hakkı ile ilgili davranışlarının nedenlerini anlamak için daha fazla akademik çalışmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Bireylerin internet ve sosyal medya kullarımlarını etkileyen cinsiyet, yaş, sosyoekonomik durum gibi farklı değişkenler bulunmakta olup, gelecekte bu değişkenlerin dikkate alınacağı çalışmaların da yapılmasında fayda olduğu düşünülmektedir.

İlgili üç bölümün öğrencilerinin unutulma hakkı ile ilgili bilgi ve farkındalıklarını anlamaya yönelik bu çalışma, konu ile ilgili herhangi bir ders ya da eğitim almayan farklı bölümlerden öğrenciler ile eğitim alanlar arasında farklılık olup olmadığının anlaşılması için farklı akademik çalışmalarla diğer alanlara da genişletilebilir.

Bulgular ve Analiz

İncelenen ve analiz edilen görüşme verileri neticesinde üzerinde uzlaşılan temalar ayrı başlıklar halinde sunulmaktadır. Analizden elde edilen bulgular ışığında sonuç bölümünde önerilere yer verilmiştir.

Kişisel Veri Teması

Kişisel veri kavramı ve kişisel verilerin kullanımı konusunda, araştırmaya katılan 12 katılımcının tamamı bu kavramları daha önce duyduğunu dile getirmiştir. Kişisel verilerin neler olduğu konusundaki soruya ise genel olarak; T.C. kimlik numaraları, telefon numaraları, taşıt plakaları, sosyal güvenlik bilgileri, pasaport bilgileri, özgeçmişleri, resim ve ses kayıtları, sosyal ağlardaki profilleri, cep telefonlarındaki

bilgiler ve özel mesajlaşmalarını saymışlardır. Görüşmeci 5 ve Görüşmeci 12 parmak izinden bahsetmişlerdir. Görüşmeci 5 “Ehliyet ve pasaport alırken verdiğimiz parmak izi en önemli kişisel verimizdir.” demiştir. Görüşmeci 12 ise “Parmak izi insanın en yegâne tekil izidir. Parmak izi ile çözölemeyecek hiçbir kriminal suç yoktur.” demiştir.

Katılımcılar “Kişisel verilerinizin dijital ortamlarda yayınlanması ya da paylaşılması konusunda ne düşünüyorsunuz?” sorusuna genel olarak endişe içermeyen cevaplar vermişlerdir. Bu konuda Görüşmeci 8 ile Görüşmeci 12 dijital ortamları genel olarak şüpheli bulduğunu söylemiştir. Diğer görüşmeciler genel olarak zaten kişisel bilgilerini internette çoğu zaman kendilerinin yayınladıklarını, sosyal ağ platformlarında rahatça paylaşım yapabildiklerini, kendilerinin çok önemli ve zengin insanlar olmadıkları için kimsenin verilerini çalmak ile uğraşmayacağını söylemişlerdir. Görüşmeci 8 sosyal medyayı çok fazla kullanmadığını, yaptığı paylaşımların da çoğunlukla kendisi ile ilgili bilgi içermemesine dikkat ettiğini belirtmiştir. Görüşmeci 12 ise “internette kişisel ve siyasi hiçbir paylaşım yapmam, hukuk bölümü öğrencisi olarak ileride hâkim-savcı olmak istiyorum. İleride aleyhime kullanılabilecek hiçbir girişimin olmaması için titizlikle hareket etme taraftarı bir insanım.” demiştir. Kara ve Topaloğlu (2019) üniversite öğrencilerini kapsayan çalışmalarında, öğrencilerin çoğunluğunun bilgi güvenliğine dair düşük seviyede bilgi sahibi olduğunu tespit etmişlerdir.

“Dijital ortamlarda (sosyal medya, internet vb.) paylaşılan kişisel bilgiler üzerinde bireylerin kontrol sahibi olması gerektiğini düşünüyor musunuz? Bunu bir hak olarak tanımlar mısınız?” sorusuna ise Görüşmeci 8, 11 ve 12 olumlu cevap vermişlerdir. Kendilerine ilgili derslerinde, dijital ortamlardaki mülkiyet hakları konusunda titizlikle yaklaşım gösterilmesi konusunda sürekli hocalarının uyarıda bulunduğunu belirtmişlerdir. Özellikle ceza hukuku ve kriminoloji alanında akademik okumalar yaptığını belirten Görüşmeci 12, kişisel verilerin insanların en önemli verisi olduğunu ve bu veriler üzerinde kontrolün en yüksek seviyede olması gerektiğini belirtmiştir.

İçerik Yönetimi Teması

Dijital platformlarda, görüşmeciler genel olarak bilgilerini paylaştıklarını belirtmişlerdir. Görüşmeci 8 nadiren paylaşım yaptığını, Görüşmeci 12 hiç paylaşım yapmadığını söylemiştir. Bu görüşün aksine, Görüşmeci 6, dijital platformlardan ve dijital gazetecilik faaliyetlerinden para kazandığını ve böylece öğrencilik dönemindeki harcamalarını daha rahat yapabildiğini belirtmiştir. Görüşmeci 7, “Zaman zaman makyaj ve yemek paylaşımı yapmak bana iyi geliyor. İleride bu konuda para kazanma hedefindeyim.” demiştir. Görüşmeci 3 evde ya da gittiği yerlerde fotoğraf çekmeyi ve paylaşmayı sevdiğini söylemiştir. Z kuşağından katılımcılar ile yaptıkları çalışmada Çaycı ve Karagülle (2014) gençlerin gerçek ve dijital hayatları arasında çizgi çekmediklerini, gerçek hayatlarında paylaştıkları her şeyi dijital hayatlarında da paylaşmakta sakınca görmedikleri sonucuna ulaşmışlardır. Güler vd. (2015) çalışması da gençlerin sosyal

ağlarda kişisel bilgilerini rahatlıkla paylaştıklarını ancak bunun yaratabileceği risklerin yeterince farkında olmadıklarını göstermektedir.

“Kendinizin yüklediği çevrimiçi bir içeriğin değiştirilmesini ya da silinmesini hiç istediniz mi? Eğer yapabilseydiniz değiştirme isteğinizin nedeni ne olurdu? Sizin tarafınızdan yüklenmeyen çevrimiçi bir içeriğin değiştirilmesini ya da silinmesini hiç istediniz mi? Eğer yapabilseydiniz değiştirme isteğinizin nedeni ne olurdu?” sorularına ise sadece Görüşmeci 11, Bir devlet büyüğü ile ilgili rahatsız edici bir reels videosunun instagram’dan kaldırılması için başvuru da bulunduğunu ancak sonuç alamadığını belirtmiştir. Görüşmeci 3 ve Görüşmeci 7 zaman zaman eskiden yükledikleri bazı fotoğraf ya da videolarını kaldırmak istediklerini belirtmişlerdir. Diğer katılımcılar ise böyle bir istekte bulunmayı düşünmediklerini söylemişlerdir.

Farkındalık Teması

Dijital ortamlarda paylaşılan bilgilerin kayıt edildiği ve sürekli saklandığı konusunda tüm görüşmeciler farkındalık içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Görüşmeci 4 bu konuda “Dijital verilerin kayıt edilmesi konusunda dünyada önde gelen 5 kuruluş olduğunu biliyorum. En başta Google Veri Merkezi, China Telecom, The Citadel Campus, CWL1, DuPont Fabros Technology veri merkezleri olduğunu biliyorum. Türkiye’de de Ulusal Kamu Entegre Veri Merkezi projesinin sürdürüldüğünü bilmekteyim.” demiştir.

“Dijital ortamlarda paylaşım yaparken gelecekteki kullanımlarının neler olabileceğini dikkate alıyor musunuz? Dijital ortamlarda paylaştığınız içeriklerin gelecekte size ya da bir başkasına olumsuz bir etkisinin olabileceğini düşünüyor musunuz? Öyleyse nasıl bir olumsuzluk olabilir?” sorularına ise Görüşmeci 4, 8, 11 ve 12 ciddi şüphe ile yaklaştıklarını belirtmişlerdir. Görüşmeci 12 “Eğer dijital verilerin depolanması ve kullanımı ileride çığırından çıkar ise, dünyada bu durumdan etkilenmeyecek hiçbir insanın olmayacağını düşünüyorum. En ufak bir suç girişiminizde bile, evinizin kapısına polis geleceği bir dünya olmasını asla istemem ama maalesef dünyanın gidişatı bu duruma evrilmekte” demiştir. Görüşmeci 8 ise “Film izlemeyi çok severim. Bu konuda Azınlık Raporu adlı film aklıma geliyor. Filmde, dedektif rolündeki Tom Cruise, psikik güçlere sahip kahinler ve bazı teknolojik aygıtların yardımıyla suçluları yakalayan özel bir polis birimindeydi. Ama kendisi hakkında da gelecekte suç işleyeceği ön görüldüğünde, film çok heyecanlı bir duruma gelmişti. Bu film gelecekte dijital teknolojinin gelebileceği noktayı göstermesi açısından çok önemli. Bir de Black Mirror adlı dizinin adını hatırlayamadığım bir bölümü vardı. Göze yerleştirilen bir lens yardımıyla insanların gördüğü her şey sürekli kaydediliyordu. Hiç mahremiyet yoktu. Öyle bir dünyada yaşamak çok zor olurdu.” demiştir. Görüşmeci 8’in de belirttiği gibi, dijital ortamlarda gelecekte ortaya çıkabilecek olan riskler arasında siber tehditler ve kötü niyetli yazılımların yardımıyla kişisel veri ihlallerinin ortaya çıkma ihtimali çok yüksektir. Bu olayların etkisi olarak, kişisel hakların ihlali ve kamuoyunun yanlış bilgilendirilmesi mümkün olabilecektir.

Görüşmeci 12'nin de değindiğine paralel olarak kişisel veri güvenliğine yönelik ileri düzey farkındalıkların artırılması ve kamuoyunun yanlış manipüle edilmemesi için, her yaştan insanın bilgilendirilmesi amacıyla kamuoyu spotları, hizmet içi eğitimler ve halk eğitiminin geliştirilmesi gerekmektedir.

Dijital dünyanın fırsatları kadar risklerinin de farkında olması tüm kullanıcılar için bir zarurettir. Bu farkındalığın inşasında kişisel veri güvenliğinin önemini anlamak ilk adımı oluşturmaktadır. Safa vd. (2016) çalışması bu farkındalığın güvenlik ihlali risklerini azaltmada en önemli faktör olduğuna işaret etmektedirler. Ancak literatürde yer alan bazı çalışmalar (Aksoğan vd., 2018; Güler vd., 2015) gençlerin farkındalık düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Aksoğan vd. (2018) İletişim Fakültesi öğrencileri özelinde yaptıkları çalışmanın sonuçları öğrencilerin farkındalık düzeylerinin düşük olmakla birlikte, günlük internet kullanım süresi ile veri güvenliğine dair bilgi düzeyi arasında pozitif bir ilişki ortaya koymaktadır.

Eğitim Teması

Dijital ortamlarda paylaşım yaparken dikkat edilmesi gereken hususlar konusunda 12 görüşmeci hem üniversitedeki derslerinde hem de internette gezindikleri çeşitli platformlarda doğrudan veya dolaylı olarak bilgi aldıklarını ve aldıkları eğitimlerden oldukça memnun olduklarını belirtmişlerdir. İleride bu konu kapsamında daha farklı ve güncel konuların da derslerinde işlenmesini talep etmektedirler. Özellikle, sosyal ağlar ve metaverse⁵ konusunda görüşmecilerin ilgisi çok yüksektir. Hem yaşlarının genç olması hem de internet çağında büyümüş bir nesil mensubu olmaları bu konularda ilgilerinin yüksek olmasının doğal sonucudur. Özellikle yazılım sektörünün geleceği ve dijital araçların gelecekte hangi noktalara evrilebileceği konusunda meraklarının yüksek olduğu görülmektedir.

Yazılım sektörünün gelişimi konusunda görüşmecilerden elde edilen verilerin bazıları somut örnek olarak verilebilir. Örneğin Görüşmeci 9, "CIA, Mossad vb. dünyadaki önemli istihbarat teşkilatlarının kişisel dijital verileri izleyerek, diğer ülkelere siber saldırılar yapabilme konusunda ileri seviyede olacaklarını düşünüyorum. Bu konuda ülkemizin de acilen önlemler alması gerekmektedir." demiştir.

Bilgi güvenliği ile ilgili olarak Danuvasın vd. (2008) eğitimin kullanıcıların güvenlik farkındalığını artırdığını belirtmişlerdir. Konuyla ilgili eğitim alan kişilerin farkındalığının, eğitim almayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Davinson ve Sillence (2010) tarafından yapılan çalışmada da güvenlik eksikliğine karşı verilen eğitimler sonucunda bireylerin farkındalık düzeylerinin arttığı gösterilmiştir.

5 Metaverse teknolojileri, günümüzde medya devlerinin ve bazı büyük şirketlerin yaptıkları son yatırımlar ile, internetin yeni bir boyut kazanmasını sağlamaktadır. Yeni internet tasarımının, binlerce ve milyonlarca insanın aynı anda birlikte hareket edebileceği ve farklı platformlar arasında geçiş yapabilecekleri kalıcı bir dijital dünyayı desteklemek için geliştirilmesi planlanmaktadır (Narin, 2021).

Bilgi Düzeyi Teması

Unutulma hakkı kavramı konusunda görüşmecilerin yedisi (Görüşmeci 3, 4, 6, 8, 9, 11, 12) bu kavramı daha önce duyduğunu belirtmiş ancak dört katılımcı bu konuda tam anlamıyla bilgi sahibi olmadığını ifade etmiştir. Bilgi sahibi olduğunu söyleyen katılımcılardan Görüşmeci 4 “İnternet hiçbir şeyi unutmuyor. Bu hakkın insanların geçmişte yaptıkları ama sonra pişman oldukları şeylerle sürekli yüz yüze gelmesini önlemekle ilgili olduğunu düşünüyorum.” demiştir. Görüşmeci 11 de unutulma hakkını “geçmişteki utanacağını düşündüğü şeylerin internetten kaldırılması için kişiye tanınan bir hak” olarak tanımlamıştır. Mahremiyetin önemine değinen Görüşmeci 8 ise “Unutulma hakkı, insanları başkalarının mahremiyetinin kendilerinininki kadar önemli olduğu konusunda daha çok düşünmeye teşvik edebilir. Çünkü insanlar örneğin birlikte çekilmiş olsa bile bir fotoğrafının arkadaşı tarafından paylaşılmasını istemeyebilir.” demiştir. Görüşmecilerin unutulma hakkı konusundaki fikirlerinin yanlış olmadığı görülmekle birlikte bilgiler hakkın temelini ve uygulamasını yansıtmaya açısından eksik durumdadır. Sadece üç katılımcı hakkın içeriğine dair fikre sahiptir. Kavramı daha önce duyduğunu ama ne olduğunu bilmediğini belirten öğrencilerden Görüşmeci 3 kavramın arşiv kayıtlarının kaybolması ile ilgili bir şey olabileceğini düşündüğünü, Görüşmeci 6 ise sosyal medya hesaplarının gizliliği ile ilgili olduğunu düşündüğünü söylemiştir. Unutulma hakkını daha önce hiç duymadığını söyleyen katılımcılardan (Görüşmeci 1, 2, 5, 7, 10) Görüşmeci 5 kavramın kendisine bir film adını çağrıştırdığını söylerken, Görüşmeci 10 sosyal medyada kullanıcılardan kişisel verilerin istenmemesi hakkı olabileceğini düşündüğünü ifade etmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Çevrimiçi ortamlarda gerçekten farklı davranan insanlar kolayca ve rahatça kendileri ya da başkaları ile ilgili bilgi, fotoğraf ya da video paylaşmaktadır. Ancak, bu paylaşımlar zaman zaman suiistimale maruz kalmakta ve hatta kişiler için bir risk ya da tehdide dönüşebilmektedir. Dijital ortamlarda kişisel bilgilerin ifşası, bu ortamlarda paylaşılanların üçüncü kişi ya da kuruluşlar tarafından kolayca ulaşılabilir olması kişilerin temel endişelerinden biri haline gelmiştir. Bu konuda ulusal ya da uluslararası ölçekte çeşitli yasal düzenlemeler olsa da kişisel verilerin etkili olarak korunması için en iyi çözüm yöntemlerinin başında internet kullanıcılarının bilinçlendirilmesi gelmektedir (Atkinson vd., 2009, s. 15). Kişisel verilerin korunması ihtiyacı yeni kavramları ve tartışmaları da gündeme getirmiş olmakla birlikte, bu tartışmalardan en önemlilerinden birisi de unutulma hakkıdır.

Genel itibarıyla bireylerin çevrimiçi ortamlarda kendilerinin paylaştığı ya da kendileri ile ilgili başkaları tarafından paylaşılan bilgileri silme hakkı olarak tanımlanan unutulma hakkı, kişisel verilerin korunmasının yanı sıra ifade özgürlüğü ve mahremiyet gibi konularla da yakından ilişkilidir. Unutulma hakkı, farklı hakların her zaman

uzlaşamayacağını ve denge kurulması ihtiyacının doğrudan bir örneğidir. Ancak bu denge sağlama yolları bilgi ve belge yönetimi, gazetecilik ve hukuk başta olmak üzere çeşitli alanların hem değerlerini hem de çalışma koşullarını etkilemektedir. Bu hak özelinde bakıldığında bilgiye erişim hakkı (ve bunun sonucu olan ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü), özel yaşam hakkı ile gazeteler ve bilgi merkezlerinin, arşivleme görev ve hakları çatışma halinde görünmektedir. Bu hakkın sınırları ve uygulamasının, kişiler ve kurumlar açısından olumlu ve olumsuz sonuçlarının daha iyi anlaşılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Hakkın özünün iyi anlaşılması gelecekte ilgili alanlarda çalışacak meslek profesyonelleri için de önem arz etmektedir. Bu bulgular ışığında, dijital ortamlarda kişisel veri güvenliğine ilişkin farkındalık artırıcı eğitimlerin hem içerik hem de uygulama odaklı olarak tasarlanması büyük önem taşımaktadır. Özellikle, eğitim müfredatlarında bu alana daha fazla yer verilmesi, öğrenci davranışlarının bilgi düzeyine uygun bir şekilde dönüşmesini sağlayabilir. Böylece, dijital ortamlarda bireysel ve toplumsal fayda arasındaki dengeyi daha iyi koruyabilecek bilinçli bir kullanıcı kitlesi oluşacaktır. Bilinçli kullanıcı kitlesinin gelecekte yetişecek olan kuşakları da olumlu etkilemesi mümkündür olacaktır.

Çalışmaya katılan tüm öğrenciler kişisel veri kavramı konusunda bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Eğitim aldıkları alanlar dikkate alındığında bu olumlu bir durum olmakla birlikte öğrencilerin büyük çoğunluğu dijital ortamlarda özellikle de sosyal medya platformlarında kişisel bilgilerini paylaştıklarını ifade etmişlerdir. Dijital ortamlarda içerik yönetimi konusunda hassas ya da dikkatli davranmadıkları anlaşılan öğrencilerin sahip olduklarını ifade ettikleri bilgiyi davranışlarına yansıtamadıkları söylenebilir. Bu durum gözlerini dijital bir dünyaya açan Z ve Alfa kuşaklarının gerçek ve sanal hayatları arasında bir ayrım gözetmemesi ile açıklanabilir. Dijital ortamlardaki paylaşımlarının sürekli kaydedildiğini bildiklerini söyleyen öğrencilerin, paylaşımlarının gelecekte olumsuz etkileri olabileceğinin de farkında oldukları şeklinde yorumlanabilir. Zira öğrencilerin hepsi dijital ortamlarda paylaşım yaparken dikkat edilmesi gereken hususlarla ilgili de bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Ancak aldıkları eğitimin davranış değişikliği sağlama konusunda yetersiz kaldığı görülmektedir. Son tema ile ilgili olarak ise katılımcı öğrencilerin çoğunluğu (7 öğrenci) unutulma hakkı kavramını daha önce duyduğunu ifade etmiş olsa da sadece 3 öğrenci kavramın içeriğine dair eksik olmakla beraber fikir sahibi olduğu tespit edilmiştir. Bir başka deyişle söz konusu kavramı duyanların çoğunluğu ne anlama geldiğini bilmemektedir. Bu durum, unutulma hakkı kavramını derslerinde öğrenebilme potansiyeli yüksek olan öğrencilerin bile yeterli bilgi sahibi olmadığını gösterebilmektedir.

Çalışmanın sonuçları, konunun Türk hukuku açısından da yeni olduğuna işaret eden Ocak'ın (2018), Karakaş'ın (2020) ve Yenice Ceylan'ın (2021) çalışmaları ile uyumlu olup söz konusu çalışmaların da işaret ettiği gibi dijital çağın fırsat ve tehditleri dikkate alınarak mevcut durum ile hakkın hukuki statüsünün bütünleştirilmesine ve ilgili alanlardan başlayarak genele yayılan farkındalık artırıcı çalışmaların yapılmasına ihtiyaç bulunduğu ifade edilebilir.

Öneriler

Çalışmanın sonuçlarından yola çıkılarak şu önerilerde bulunabilir:

- Türkiye’de KVKK ile kişisel verilerin işlenmesi ve korunması konusunda önemli bir noktaya gelinmiş olmakla beraber, öğrencilerin bu yasadan haberdar olması ve haklarını bilmeleri önem arz etmektedir. Dolayısıyla üniversiteler, kişisel verilerin korunması ve unutulma hakkı konusunda farkındalık yaratmak için seminerler ve atölye çalışmaları düzenleyebilirler.
- Öğrencilerin, kişisel verilerini koruma konusunda hassas davranmaları, şifre güvenliği, sosyal medya ayarları ve veri paylaşımı konularında dikkatli olmaları ihtiyacı bulunmaktadır. Broşürler, e-posta kampanyaları veya çevrimiçi kaynaklar aracılığıyla öğrencilerin bilgilendirilmesi sağlanabilir. Dersler kapsamında bu konular üzerinde daha fazla durulabilir.
- Öğrenciler çevrimiçi davranışlarının sürekli izlendiğinin farkında olarak dijital ayak izi yönetimi konusunda dikkatli olmalarının önemine dair bilgilendirilmelidir. Bu kapsamda öğrencilere çevrimiçi uygulamalar ve platformlardaki veri paylaşımlarında hangi bilgileri ne düzeyde paylaştıklarına dair bilinç ve farkındalık kazandırılması için eğitimler düzenlenebilir.
- Daha fazla risk altında bulunan gençlerden başlanarak unutulma hakkı başta olmak üzere dijital teknolojilerin kullanımının ortaya çıkardığı yeni kavram, terim ya da sorunlara dikkat çekilmesi amacıyla konu uzmanı akademisyenler ve ilgili kurum/kuruluşlar tarafından proje, faaliyet ve kampanyalar gerçekleştirilebilir.
- İleriki çalışmaların sahada görev yapan akademisyenler, gazeteciler, kütüphaneciler, hukukçular gibi uzman meslek gruplarına da uygulanması faydalı olacaktır.
- Unutulma hakkı, kişisel verilerin korunması ve genel açıdan kişisel bilgilerin her türlü sosyal platformda daha dikkatli paylaşılması konusunda öğrencilerin daha fazla bilgilendirilmesinde fayda bulunmaktadır.

Özetle hem bireylerin haklarının korunması hem de dijital ortamlarda kişilerin daha güvenli bir şekilde var olabilmesi açısından önem arz eden kişisel verilerin korunması ve unutulma hakkına dair farkındalığın artırılması, toplumsal bilincin gelişmesine de katkı sağlayacaktır. Bu konuda gelecekte daha fazla sayıda akademik çalışmanın gerçekleştirilmesi temenni edilmektedir.

Etik Kurul Kararları ve İzinler

Çalışmanın etik kurul kararı, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 09.08.2022 tarihinde 2022/09-02 sayılı Etik Kurul onayı ile alınmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazar/yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayımlanmasıyla ilgili olarak herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Yazarlık Katkısı

Makale yazarları; araştırmanın planlanması, verilerin toplanması, makalenin yazımı, görüşmeler ve yorumsal analiz kısımlarında ortak olarak çalışmışlardır. Her iki yazarın da makalede emek oranı %50'dir.

Kaynakça

- AB Veri Koruma Tüzüğü. (1995). Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>
- Acabey, B. (2013). Basın özgürlüğü ve bu özgürlüğün bir sınırı olarak kişilik hakkı. *Journal of Yasar University*, (8), 1-54. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/179428>.
- Akgül, A. (2015). Özel verilerin korunmasına ilişkin yeni bir hak: Unutulma hakkı ve Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın google kararı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (116), 11-38. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2015-116-1440>.
- Aksoğan, M., Bayer, H., Gülada, M. O. ve Çelik, E. (2018). İletişim fakültesi öğrencilerinin siber güvenlik farkındalığı: İnönü Üniversitesi örneği. *Kesit Akademi Dergisi*, 4(13), 271-288.
- Altunışık, R. (2023). Örneklem ve örneklem süreci. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Yeni Perspektifler içinde (Haz. R. Altunışık, H. Boz, E. Gegez, E. Koç, Ü. Sıgır). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 129-184. https://www.seckin.com.tr/kitap/sosyal-bilimlerde-arastirma-yontemleri-yeni-perspektifler-arastirma-yontemleri-yeni-uygulamalar-ve-bakis-acilari-remzi-altunisik-a-ercan-gegez-unsal-sigri-erdogan-koc-s-p-794239385?srsId=AfmBOoph-V2QGZsuHLBtmG-yHKEIL915IRVY_QRYqxmwsQTl7dReQjMp.

- Ambrose, M. L. (2013). It's about time: Privacy, information life cycles, and the right to be forgotten. *Stanford Technology Law Review*, 16 (2), 101-154. <https://openurl.ebsco.com/EPDB%3Aagcd%3A2%3A27532338/detailv2?sid=ebsco%3Aplink%3Aascholar&id=ebsco%3Aagcd%3A91596184&crl=f>.
- Anameriç, H. (2004). Bilgi edinme hakkı kanunu ve kurumsal bilgi yönetimi ilişkisi. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 168-186. <https://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/486/482>.
- Atkinson, S., Furnell, S. ve Phippen, A. (2009). Securing the next generation: Enhancing e-safety awareness among young people. *Computer Fraud & Security*, (7), 13-19. [https://doi.org/10.1016/S1361-3723\(09\)70088-0](https://doi.org/10.1016/S1361-3723(09)70088-0).
- Ausloos, J. (2012). The right to be forgotten - worth remembering? *Computer Law & Security Review*, (28), 143-152. <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2012.01.006>.
- Bartolini, C. ve Siry, L. (2016). The right to be forgotten in the light of the consent of the data subject. *Computer Law & Security Review*, (32), 218-237. <https://core.ac.uk/download/pdf/31224496.pdf>.
- Belanger, F. ve Xu, H. (2015). The role of information systems research in shaping the future of information privacy. *Information Systems Journal*, 25(6), 573-578. <https://doi.org/10.1111/isj.12092>.
- Bella, D. (2020). Review of Jones et al.: The right to be forgotten. *Surveillance & Society*, 18(3), 428-430. <https://ojs.library.queensu.ca/index.php/surveillance-and-society/index>.
- Bernal, P. (2011). A right to delete? *European Journal of Law and Technology*, 2(2), 1-18. <https://ejlt.org/index.php/ejlt/article/view/75/147>.
- Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>.
- Bunn, A. (2015). The curious case of the right to be forgotten. *Computer Law & Security Review*, (31), 336-350. <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2015.03.006>.
- Burkell, J. A. (2016). Remembering me: Big data, individual identity, and the psychological necessity of forgetting. *Ethics and Information Technology*, 18(1), 17-23. <https://ir.lib.uwo.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1042&context=fimspub&httpsredir=1&referer=>
- Canyaş, O. ve Canyaş, A. B. (2021). Approach towards the right to be forgotten under Turkish Law in comparison with EU and US laws: A need for a reform? *Juridical Tribune*, 11(2), 174-202. <https://www.tribunajuridica.eu/arhiva/An11v2/3.%20Oytun%20Canyas,%20Bayata%20Canyas.pdf>.
- Castellano, P. S. (2012). The right to be forgotten under European law: A constitutional debate. *Lex Electronica*, 16(1), 1-30. <https://ssrn.com/abstract=2176814>.
- Cohen, J. (2013). What privacy is for?. *Harvard Law Review*, (126), 1904-1933. <https://harvardlawreview.org/print/vol-126/what-privacy-is-for/>

- Crouch, M. ve McKenzie, H. (2006). The logic of small samples in interview-based qualitative research. *Social Science Information*, 45, 483-499.
- Çakmut, Ö. Y. ve Doğan, Z. B. (2019). The right to be forgotten as a part of personal data privacy in compendium of contemporary legal issues (Haz. S. Kraljic, Y. Ünver). Slovenia: University of Maribor Press, 17-38.
- Çaycı, B. ve Karagülle, A. E. (2014). X kuşağından Z kuşağına değişen mahremiyet algısı. A. Z. Özgür, M. Barkan, A. İşman, E. Yolcu (Haz.). International Trends and Issues In Communication & Media Conference (190-196). Dubai: UAE.
- Danuvasin, C., Murali, R. ve Lorne, O. (2008). Improving end user behaviour in password utilization: An action research initiative. *Systemic Practice and Action Research*, 21(1), 55-72. <https://doi.org/10.1007/s11213-007-9082-4>.
- Davinson, N. ve Sillence, E. (2010). It won't happen to me: Promoting secure behaviour among internet users. *Computers in Human Behavior*, 26(6), 1739-1747. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2010.06.023>.
- DeSantis, L. ve Noel Ugariza, D. (2000). The concept of theme as used in qualitative nursing research. *Western Journal Nursing Research*, (22), 351-372. <https://doi.org/10.1177/01939459000220030>.
- Elmalıca, H. (2016). Bilişim çağıının ortaya çıkardığı temel bir insan hakkı olarak unutulma hakkı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(4), 1603-1636. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/issue/42360/509942>.
- Elo, S. ve Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>.
- Fabbrini, C. ve Celeste, E. (2020). The right to be forgotten in the digital age: The challenges of data protection beyond borders. *German Law Journal*, (21), 55-65. <https://doi.org/10.1017/glj.2020.14>.
- Floridi, L. (2015). The right to be forgotten: A philosophical view. *Annual Review of Law and Ethics*, (23), 63-179. <https://philpapers.org/archive/FLOQRT.pdf>.
- George, E. J. (2017). The pursuit of happiness in the digital age: Using bankruptcy and copyright law as a blueprint for implementing the right to be forgotten in the US. *The Georgetown Law Journal*, (106), 905-932. <https://www.law.georgetown.edu/georgetown-law-journal/wp-content/uploads/sites/26/2018/06/The-Pursuit-of-Happiness.pdf>.
- Griffin, A. ve Hauser, J.R. (1993). The voice of the customer. *Marketing Science*, 12(1), 1-27.
- Guest, G., Bunce, A. ve Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59-82.
- Gülener, S. (2012). Dijital hafızadan silinmeyi istemek: Temel bir insan hakkı olarak unutulma hakkı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 25(102), 219-240. <https://www.jurix.com.tr/article/11083>.

- Güler, H., Meral, O., Köse, C., Teyin, A., Şenol, E. ve Koçak, A. (2015). Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrenci ve hekimlerinin internet ve sosyal ağ kullanımı üzerine bir anket çalışma. *Medicine Science*, 4(1), 1826-1835. <https://doi.org/10.5455/medscience.2014.03.8180>.
- Gültekin, V. (2024). Bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı. *Bilgi Dünyası*, 25(2), 185-215. <https://doi.org/10.15612/BD.2024.768>.
- Gültekin, V. ve Özel, N. (2023). Üniversite öğrencilerinin bilgi güvenliği farkındalığı: Ankara Üniversitesi örneği. *Bilgi Yönetimi Dergisi*, 6(2), 310-331. <https://doi.org/10.33721/by.1366855>.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık. https://www.seckin.com.tr/kitap/sosyal-bilimlerde-arastirma-yontemleri-felsefe-yontem-analiz-sait-gurbuz-faruk-sahin-s-p-291575368?srsId=AfmBOovritbsU7Bke_CdLCRHoZo4UXMnamTCIm_NPvQx2XzTUbQrwjQ.
- Gürel, B. (2018). Kişisel verilerin korunması bağlamında “unutulma hakkı”. *İstanbul Anadolu Adliyesi Dergisi*, (14), 54-59.
- Henkoğlu, T. (2015). Bilgi güvenliği ve özel verilerin korunması. İstanbul: Yetkin Yayınları. <https://yetkin.com.tr/bilgi-guvenligi-ve-kisisel-verilerin-korunmasi-6150>.
- Hoven, J., Blaauw, M., Pieters, W. ve Warnier, M. (2016). Privacy and information technology. the Stanford encyclopedia of philosophy, Spring. <https://plato.stanford.edu/entries/it-privacy>.
- IFLA. (2016). Application of right to be forgotten rulings: The library viewpoint. https://www.ifla.org/files/assets/faife/statements/161024_ifla_on_rtbf_case_in_france.pdf.
- Kara, O. ve Topaloğlu, M. (2019). Bilgisayar teknolojileri ve bilişim sistemleri öğrencilerinin bilişim güvenliği alanında yeterliliklerinin incelenmesi. *Ege Eğitim Teknolojileri Dergisi*, 3(1), 20-27. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/775009>.
- Karakaş, M. E. (2020). Dijital geçmişin internet erişiminden kaldırılması ‘Unutulma hakkı’ ve Türk hukukunda görünümü. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(2), 262-289. <https://doi.org/10.51120/NEÜHFD.2020.6>.
- Koops, B. (2011). Forgetting footprints, shunning shadows: A critical analysis of the ‘right to be forgotten’ in big data practice. *SCRIPTed*, 8(3), 229-256. <https://doi.org/10.2966/scrip.080311.229>.
- Kos, M. O. (2019). The right to be forgotten and the media. *Lexonomica*, 11(2), 195-212. <https://doi.org/10.18690/lexonomica.11.2.195-212.2019>.
- KVKK. (2016). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Kwak, C. K., Lee, J. ve Lee, H. (2022). Could you ever forget me? Why people want to be forgotten online. *Journal of Business Ethics*, (179), 25-42. <https://doi.org/10.1007/s10551-021-04747-x>.

- Lyons, A. ve Rohleder, P. (2014). Qualitative research in clinical and health psychology. United Kingdom: Palgrave Macmillan. <https://www.bloomsbury.com/us/qualitative-research-in-clinical-and-health-psychology-9781137291042/>
- Malgieri, G. ve Custers, B. (2018). Pricing privacy-the right to know the value of your personal data. *Computer Law & Security Review*, 34(2), 289-303. <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2017.08.006>.
- Martinez, A. (2019). The right to be forgotten. Historical and multidimensional journey.
- Narin, N. G. (2021). A content analysis of the metaverse articles. *Journal of Metaverse*, 1(1), 17-24. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2167699>.
- Newman, A. (2013). Privacy pretense. Foreign affairs, Kasım 6. <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2013-11-06/privacy-pretense>.
- Nohe, J. M. (2018). Unutulma hakkı nedir? <https://www.thesslstore.com/blog/right-to-be-forgotten>.
- Ocak, A. (2018). Hakları dengelemek: Unutulma hakkı ifade özgürlüğüne karşı. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD)*, 9(33), 507-535. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980892>.
- Öz, M. ve Kılıç, D. (2020). Kişisel verilerin çevrimiçi mahremiyet ile ilişkisinin içerik analizi yöntemiyle incelenmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 22(39), 206-224. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980892>.
- Özel, K. E., Deniz, Ş. ve Pakkan, Ş. (2021). Çocuğu 'haber'den silmek: Çocuk haberlerinde gazetecilik etiği için yeni bir fırsat olarak unutulma hakkı. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, (61), 1-33. <https://doi.org/10.26650/CONNECTIST2021-902582>.
- Öztemiz, S. ve Yılmaz, B. (2013). Bilgi merkezlerinde bilgi güvenliği farkındalığı: Ankara'daki üniversite kütüphaneleri örneği. *Bilgi Dünyası*, 14(1), 87-100. <https://doi.org/10.15612/BD.2013.136>.
- Patton, M. Q. (2002). Qualitative research & evaluation methods. Sage Publications. <https://www.scirp.org/reference/ReferencesPapers?ReferenceID=757192>.
- Peschke, L. (2015). The web never forgets: Aspects of the right to be forgotten. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(1), 151-160. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/789099>.
- Polat, Ö. (2023). Türkiye'de kütüphane hizmetlerine yönelik çevrim içi şikâyetlerin incelenmesi: sikayetvar.com örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 37(3), 153-174. <https://doi.org/10.24146/tk.1232839>.
- Politou, E., Michota, A., Alepis, E. ve Pocs, M. (2018). Backups and the right to be forgotten in the GDPR: An uneasy relationship. *Computer Law & Security Review*, (34), 1247-1257. <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2018.08.006>.

- Rosen, J. (2012). The right to be forgotten. *Stanford Law Review Online*, (64), 88-92. <https://www.stanfordlawreview.org/online/privacy-paradox-the-right-to-be-forgotten/>
- Rukancı, F. ve Odabaş, H. (2004). Belge yönetiminin bir unsuru olarak yazışma yönetimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 18(4), 385-406. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/219/214>.
- Rustad, M. L. ve Kulevska, S. (2014). Reconceptualizing the right to be forgotten to enable transatlantic data flow. *Harvard Journal of Law & Technology*, 28(2), 349-417. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2627383.
- Safa, N. S., Von Solms, R. ve Fletcher, L. (2016). Human aspects of information security in organisations. *Computer Fraud & Security*, (2), 15-18. [https://doi.org/10.1016/S1361-3723\(16\)30017-3](https://doi.org/10.1016/S1361-3723(16)30017-3).
- Sarkhel, J. (2021). Protection of privacy in a digital world - analysing the right to be forgotten in the context of the EU. *Journal of Law & Legal Studies*, 1(1), 1-13. <http://dx.doi.org/10.17613/8p0v-6h84>.
- Seidman, E. (1991). Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences. New York: Teachers College Press.
- Solove, D. (2006). A taxonomy of privacy. *University of Pennsylvania Law Review*, 154(3), 477-564. https://scholarship.law.upenn.edu/penn_law_review/vol154/iss3/1.
- Solove, D. ve Hartzog, W. (2014). The FTC and the new common law of privacy. *Columbia Law Review*, 114(1), 583-676. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2312913>.
- Tirosh, N. (2017). Reconsidering the 'right to be forgotten' - memory rights and the right to memory in the new media era. *Media, Culture & Society*, 39(5), 644-660. <https://doi.org/10.1177/016344371667436>.
- Turgut, C. (2021). Kişilik hakkının bir görünümü olarak unutulma hakkı. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık. <https://www.onikilevha.com.tr/yayin/2120/kisilik-hakkinin-bir-goeruenuemue-olarak-unutulma-hakki>.
- Uzun, S. A. (2021). Türkiye'de kişisel verilerin korunması ve vatandaş algısının ölçülmesi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 14(3), 207-221. <https://doi.org/10.17671/gazibtd.735471>.
- Wang, C., Guo, F. ve Ji, M. (2023). Analysis of legal issues of personal information protection in the field of big data. *Hindawi: Journal of Environmental and Public Health*, (1), 1-10. <https://doi.org/10.1155/2022/1678360>.
- Weber, R. H. (2011). The right to be forgotten more than a pandora's box? *JIPITEC*, 2(2), 120-130. <https://www.jipitec.eu/archive/issues/jipitec-2-2-2011/3084>.
- Weber, R. H. (2015). On the search for an adequate scope of the right to be forgotten. *Journal of Intellectual Property Information Technology and E-Commerce Law*, 6(1), 2-10. <https://www.jipitec.eu/jipitec/article/view/150/145>.

- Wyber, S. (2018). The right to be forgotten and libraries. *Journal of Information Ethics*, 27(2), 81-97. <https://mcfarlandbooks.com/product/journal-of-information-ethics-vol-27-no-2-fall-2018/>
- Yelkenci, Ö. F. (2023). Dijital vatandaşlık bağlamında bir insan hakkı olarak unutulma hakkının öğretim programlarındaki yeri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 333-349. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2827925>.
- Yenice Ceylan, Ö. (2021). Unutulma hakkının basın özgürlüğü karşısındaki konumu. *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 3(2), 1-14. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2056433>.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Qualitative research methods in the social sciences. Ankara: Seçkin Publications. https://www.seckin.com.tr/kitap/sosyal-bilimlerdenitel-arastirma-yontemleri-ali-yildirim-hasan-simsek-s-p-116659534?srsId=AfmBOorga9HMuoqvXZ3PGnSN7yB_Z4E14h412uJn9aRa3SrMxtSMczoR.
- Zhan, M. ve Widen, G. (2017). Public libraries: Roles in big data. *The Electronic Library*, 36(1), 133-145. <https://doi.org/10.1108/EL-06-2016-0134>.